

Programm „Kindel sisejulgeolek 2025–2028“

SISUKORD

PROGRAMMI ÜLDINFO	3	Korruptsiooni tõkestamine	29
1. PROGRAMMI EESMÄRK, MÕÕDIKUD JA RAHASTAMISKAVA	4	Majanduskuritegevuse vastane võitlus	29
Eesmärk	4	Kriminaaltulu tuvastamise, arestimise ja konfiskeerimise võimekus	30
Mõõdikud	4	Inimkaubanduse ennetamine ja tõkestamine	31
Rahastamiskava	5		
2. OLUKORRA ANALÜÜS	5	PROGRAMMI TEGEVUS 3. ELANIKKONNAKAITSE, KRIISIDEKS VALMISOLEK JA NENDE LAHENDAMINE	32
3. OLULISEMAD VÄLJAKUTSED JA PRIORITEETSED TEGEVUSED AASTATEL 2025–2028	13	Eesmärk	32
4. PROGRAMMI TEGEVUSED	17	Mõõdikud	32
PROGRAMMI TEGEVUS 1. PÕHISEADUSLIKU KORRA TAGAMINE	18	Programmi tegevuse sisu kirjeldus	33
Eesmärk	18	Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks	34
Mõõdikud	18	Olukorrateadlikkuse tagamine	34
Programmi tegevuse sisu kirjeldus	18	Kriisideks valmistumine	34
Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks	20	Elanikkonnakaitse arendamine	36
Majandusjulgeoleku suurendamine	20		
Radikaliseerumise ja terrorismi ennetamine ning tõkestamine	21	PROGRAMMI TEGEVUS 4. PIIRIHALDUS	38
CBRN sündmused	22	Eesmärk	38
Vastuluure ja riigisaladuse kaitse	22	Mõõdikud	38
Küberjulgeoleku tagamine	23	Programmi tegevuse sisu kirjeldus	38
Vaenuliku mõjutustegevuse ennetamine ja tõkestamine ning ühiskonna kerksuse suurendamine	23	Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks	39
Objektivalve ja isikukaitse	24	Piirikontroll ja riigipiiri valvamine	39
		Piiriolukorra teadlikkuse tagamine ning operatiiv- ja rahvusvaheline koostöö	40
PROGRAMMI TEGEVUS 2. RASKE JA ORGANISEERITUD KURITEGEVUSE VASTANE VÕITLUS	25	5. PROGRAMMI JUHTIMISKORRALDUS	42
Eesmärk	25	Ülevaade programmi koostamise, elluviimise ja aruandluse korraldusest	42
Mõõdikud	25	Ülevaade valitsemisaladest ja huvirühmadest, kes on programmi koostamisse ja rakendamisse kaasatud	42
Programmi tegevuse sisu kirjeldus	25	Ülevaade programmi seostest teiste arengudokumentidega	43
Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks	26		
Küberkuritegevuse vastane võitlus	26	LISA 1	
Narkokuritegevuse vastane võitlus	27	PROGRAMMI TEENUSTE KIRJELDUS	44
Rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamine ja tõkestamine	28	LISA 2	
		PROGRAMMI TEENUSTE RAHASTAMISKAVA	52

Tulemusvaldkond	Siseturvalisus
Valdkonna arengukava	Siseturvalisuse arengukava 2020–2030
Tulemusvaldkonna ja arengukava eesmärk	Eesti inimesed tunnevad, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igapäevane väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusesse loovad ühe turvalisima riigi Euroopas. Parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi.
Programmi nimi	Kindel sisejulgeolek
Programmi eesmärk	Eesti teadvustab ja maandab sisejulgeolekut ohustavaid tegureid kvaliteetse õigusloome, võimearenduse ning siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö kaudu. Eesti elanikud ning avalik, kolmas ja erasektor on valmis tulema toime erinevate võimalike kriisistsenaariumitega.
Programmi periood	2025–2028
Peavastutaja	Siseministeerium
Kaasvastutajad, kes planeerivad oma osade teenuste raha selles programmis	Kaitsepolitsei, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Häirekeskus, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus
Kaasvastutajad või teised partnerid, kes aitavad programmi eesmärkide saavutamisele kaasa, kuid ei planeeri oma teenuste raha selles programmis	Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, Kaitseministeerium, Kliima-ministeerium, Kultuuriministeerium, Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium, Välisministeerium, Riigikantselei, Eesti Pank, Eesti Kohtuekspertiisi Instituut, Maksu- ja Tolliamet, Riigi Infosüsteemi Amet, Veterinaar- ja Toiduamet, Välisluureamet, Finantsinspeksioon, Eesti Pangaliit, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet, Transpordiamet, Kaitsevägi, Kaitsepolitsei, Terviseamet, Tervise Arengu Instituut, Rahapesu Andmehüüde, Ravimiamet, Keskkonnaamet, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Vanglateenistus, Prokuratuur, Registrateerimis- ja Infosüsteemide Keskus, Sotsiaalkindlustusamet, Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutus, Andmekaitse Inspeksioon, Integratsiooni Sihtasutus, Eesti Vedelkütusevaru Agentuur, Kaitseväe Akadeemia, elutähtsat teenust ja veebisisu majutust osutavad ettevõtjad, hädaolukorra riskianalüüside koostamisega seotud asutused, kohalikud omavalitsused
Programmi seos „Eesti 2035“ eesmärkidega	Seotud eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Riigivalitsemine“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“, aga ka sihi „Ruum ja liikuvus“ muutusega B „Planeerime ja uuendame ruumi ja teenuseid terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt“.

1. PROGRAMMI EESMÄRK, MÕÕDIKUD JA RAHASTAMISKAVA

Eesmärk

Eesti teadvustab ja maandab sisejulgeolekut ohustavaid tegureid kvaliteetse õigusloome, võimearenduse ning siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö kaudu. Eesti elanikud ning avalik, kolmas ja erasektor on valmis tulema toime erinevate võimalike kriisitsenaariumitega.

Mõõdikud

	2021 (tegelik)	2022 (tegelik)	2023 (tegelik)	2024	2025	2026	2027	2028	Allikas
Elanike osakaal, kes hindab heaks Eesti valmisolekut tulla toime terroriaktiga, kui see peaks juhtuma	≥ 45% (-)	≥ 45% (40%)	-	≥ 45%	-	≥ 45%	-	≥ 45%	SIM, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes hindab Eesti valmisolekut tulla toime välisriigi vaenuliku mõjutustegevuse ja valeinfo kasvuga heaks ¹	≥ 57% (-)	≥ 57% (49%)	-	60%	-	60%	-	60%	
Elanike osakaal, kelle hinnangul on Eesti välispiir hästi kaitstud	≥ 62% (56%)	≥ 63% (56%)	≥ 64% (66%)	≥ 65%	≥ 65%	≥ 65%	≥ 65%	≥ 65%	Riigikaitse avaliku arvamuse uuring; KAM
Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega (sh Peipsi järv, Narva jõgi)	≥ 52% (57%)	≥ 60% (57%)	≥ 65% (57%)	≥ 70%	≥ 75%	≥ 75%	≥ 75%	100%	PPA
Elanike osakaal, kes hindavad oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest heaks	58% (-)	≥ 59% (59%)	-	≥ 60%	-	≥ 60%	-	≥ 60%	SIM, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes peavad narkootikumide kergelt kättesaadavaks:									
- kanep	-	≤ 24% (36%)	-	≤ 24%	-	≤ 24%	-	≤ 40%	SIM, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
- amfetamiin	-	≤ 10% (21%)	-	≤ 10%	-	≤ 10%	-	≤ 26%	
- rahusti/uinuti arsti korralduseta	-	≤ 12% (23%)	-	≤ 12%	-	≤ 12%	-	≤ 28%	
- ecstasy	-	≤ 10% (23%)	-	≤ 10%	-	≤ 10%	-	≤ 28%	
- kokaiin	-	≤ 7% (16%)	-	≤ 7%	-	≤ 7%	-	≤ 28%	
- dopingained	-	≤ 7%	-	≤ 7%	-	≤ 7%	-	-	
Elanike osakaal, kes hindavad heaks Eesti valmisolekut tulla toime erinevate kriisidega	-	≥ 56% (56%)	-	≥ 60%	-	≥ 60%	-	≥ 60%	

¹ Alates 2026. aasta uuringust muudetakse uuringu metoodikat, et antud mõõdik hindaks just vaenuliku mõjutustegevust ja valeinfo levikut puutuvat. Varasemates uuringutes on hinnatud välisriigi mõjutustegevuse toimetuleku hinnangut.

Korruptsioonitajumise indeks ² (koht)	(13)	13 (14)	12 (12)	11	10	10	10	10	Transparency International
---	------	---------	---------	----	----	----	----	----	----------------------------

Rahastamiskava

Eelarve jaotus (eurodes)	EELARVE		EELARVE PROGNOOS		
	2024	2025	2026	2027	2028
Programmi tegevus 1: Põhiseadusliku korra tagamine	60 748 966	57 540 946	55 980 596	54 450 251	52 502 282
Programmi tegevus 2: Raske- ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus	42 705 590	42 779 637	42 698 384	42 958 588	42 756 911
Programmi tegevus 3: Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine	14 136 201	10 742 302	10 974 426	10 934 000	8 560 601
Programmi tegevus 4: Piirihaldus	58 459 809	61 590 484	56 907 119	53 390 048	51 267 942
KOKKU	176 050 566	172 653 369	166 560 526	161 732 887	155 087 735

2. OLUKORRA ANALÜÜS³

Eesti julgeoleku mõjutavad faktorid ja riigipoliitikate koosmõju

Eesti riigi julgeoleku jaoks on keskse tähtsusega ühiskonna informeeritus, sh ohuteadlikkus ja ühtekuuluvus. Tähtis on tagada õiguskaitseasutuste kõrge tehniline võimekus ja personali ettevalmistus, julgeolekuaspektide arvestamine erinevate valdkonnapoliitikate kujundamisel, tõhus siseriiklik ja rahvusvaheline koostöö, Schengeni kompensatsioonimeetmete rakendamine ning strateegiline partnerlus samameelsete riikidega.

Samuti mõjutavad riigi julgeolekut sotsiaal-majanduslikud tegurid nagu rahvastiku vananemine ja vähenemine ning piirkondade ebaühtlane areng. Ühiskonna sotsiaalne sidusus (sh olemasolevate ühiskonnarühmade lõimumine ning uussisserändajate kohanemine), riigikeele valdamise ning haridus- ja tööturul konkurentsivõimelisuse edendamine on julgeolekuohte maandavad tegurid. Samuti ühiste väärtuste ja info-maastiku ning ühise riigiidentiteedi edendamine.

Riigisiselt on oluline tagada stabiilsus ja kindlustunne, sh Eesti elanike usaldus ja toetus riigipoliitika suhtes, mis põhineb läbipaistvatel riiklikel protsessidel, riigiasutuste töö tõhususel ning resoluutsel korruptsioonivastasel tegevusel.

Usaldust loob ka tehnoloogiline stabiilsus ehk riigipoolsete teenuste kättesaadavus, turvalisus ja mugavus. Usaldus riigi vastu loob omakorda eeldused inimeste, erasektori ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide koostöövalmiduseks riigi turvalisuse ja julgeoleku kindlustamisel, sh kerksus vaenuliku mõjutus- ja luuretegevuse vastu. Seetõttu on vajalik sisejulgeolekuvaldkonna süsteemne ja järjekindel võimearendus, sh tehniline võimekus ning läbiv riigisisene ja rahvusvaheline koostöö.

Järgnevalt on kirjeldatud sisejulgeoleku meetmes käsitletud teemade lühianalüüsi valdkonnapõhiselt.

Põhiseadusliku korra kaitse

Eesti julgeolekuasutuste hinnangu⁴ järgi mõjutavad Eesti põhiseaduslikku korda kõige tõsisemalt Venemaa agressiivsed välispoliitilised ambitsioonid ning nende saavutamiseks kasutatavad mittesõjalised ja sõjalised, avalikud ja varjatud vahendid. 24. veebruaril 2022 algas laiaulatuslik Venemaa sõjaline rünnak Ukraina vastu, millele eelnes Vene eriteenistuste pikaajaline tegutsemine ning ulatuslik desinformatsiooni levitamine meedias ja rahvusvahelisel areenil. Venemaa sõda Ukraina vastu on muutnud julgeoleku olukorda Euroopas ja maailmas laiemalt. Venemaa strateegiliseks eesmärgiks

² Indeks koondab eri allikate andmeid ärivaldkonna ja riigiekspertide hinnangust avaliku sektori korruptsiooni tajumisele skaalal 1–100 punkti, kus 100 tähistab tajutava korruptsiooni puudumist ning asetab enam kui 180 riiki pingeritta.

³ Osa analüüsi on kajastatud programmi salajases osas.

⁴ [Kaitsepolitsei aastaraamat 2022–2023](#). Tallinn: Kaitsepolitseiamet; [Eesti rahvusvahelises julgeolekukeskkonnas 2023](#). Tallinn: Välisluureamet.

on oma mõjuvõimu suurendamiseks lõhestada NATO ja EL-i riike, võimendades mõjutustegevuse ja valeinfokampaaniatega erinevaid siseriiklikke ja rahvusvahelisi probleeme, õõnestades Eesti ja meie liitlasorganisatsioonide usaldusväarsust, polariseerides kogukondi ning õhutades vastuolusid riikide ja rahvaste vahel. See, omakorda, suunab Eestit olema senisest veelgi enam tähelepanelik ning tõhustama vastuluuret ja eelhoiatust nii füüsilises kui küberruumis, et tõkestada vahetuid ohte Eesti iseseisvusele ja territoriaalsele terviklikkusele.

Eesti suunal üritab Venemaa saavutada oma eesmärged peamiselt venekeelse kogukonnaga manipuleerides. Erilist tähelepanu pööratakse vene emakeelega noortele. Vaenuliku mõjutustegevuse tõkestamine nõuab senisest enam nii riigisisest kui ka rahvusvahelist teadlikkust mõjutuskatsetest, -viisidest ja -kanalitest ja sellega kaasnevatest ohtudest, kui ka oskust mõjutustegevust ära tunda ja ohtude eskaleerumist ennetada ja tõkestada. Ühiskonna kerksuse suurendamisel on oluline roll Eesti haridus- ja lõimumispoliitikal ja riigi kommunikatsioonisõnumitel, mille kaudu toetatakse ühiskonna eri rahvusgruppide paremat sidusust ja ühiseid väärtusi, omavahelist head läbikäimist, riigikeele oskust, ühise inforuumi laiendamist ja tugeva jagatud riigiidentiteedi tekkimist. Oluline on jätkata hästi läbimõeldud haridus-, rände-, kohanemis- ja lõimumispoliitikat ning arendada strateegilist kommunikatsiooni, et vältida sisepingete, võõraviha ja vaenukõne kasvu ühiskonnas, sisserändajate kapseldumist, sotsiaalset tõrjutust, haavatavust ning selle tõttu potentsiaalsete äärmusliikumiste tugevnemist⁵.

Eesti riigi julgeoleku ning põhiseadusliku korra kaitsmisel on keske tähtsusega, et demokraatlik riik suudab end ka demokraatlikult kaitsta. See tähendab piisavate õiguslike volituste andmist Eesti vastutavatele asutustele, aga ühtlasi, järelevalvemeetmete tõhustamist. Põhiseaduslikku korda ohustava tegevuse ennetamiseks ja tõkestamiseks on vajalik süsteemselt tugevdada Kaitsepolitsei ameti võimekust koguda ja töödelda asjakohast teavet, et tuvastada ja tõkestada vaenulikku mõjutustegevust ja luuretegevust, maandada korrupsiooniriski ja terrorismiohtu, kaitsta majandusjulgeolekut ja riigisaladust ning tõhusalt korraldada nii riigisisest kui ka rahvus-

vahelist koostööd. Kvaliteetne võimearendus võtab aega aastaid, mille tõttu on oluline, et sisejulgeoleku valdkonnas tegutsetakse süsteemselt ning järjepidevalt.

Radikaliseerumise ja terrorismi ennetamine ja tõkestamine

Riigi julgeolekule võib potentsiaalseks ohuks kujuneda igasugune vägivaldne äärmuslus sõltumata selle ideoloogilisest allikast. Radikaliseerumine on protsess, mis võib päädida terrorismiga. Terrorismioht on Eestis madal. Kuigi Eestis on tuvastatud ka vägivaldsete ambitsioonidega paremäärmuslasi, siis proportsionaalselt suurim terrorismioht lähtub jätkuvalt islamistlikust ideoloogiast kantud äärmuslusest. Laiemalt rahvusvahelises vaates ei saa ka mööda vaadata nii Riigikogu kui ka Euroopa Liidu poolt terroristlikuks kuulutatud režimist idapiiri taga.

Islamistlike terroriorganisatsioonide ideoloogia ei ole viimaste aastakümnete jooksul muutunud. Eesmärk on jätkuvalt demokraatliku, universaalsetel inimõigustel põhineva ühiskonnakorralduse asendamine islamistlikel usureeglitel põhinevaga. Viimase kümne aasta jooksul on moslemikogukond Eestis kasvanud väga kiiresti. Seetõttu on kasvanud ka kohalike omavalitsuste roll, uus-sisserändajate laste Eesti koolidesse suunamise olulisus ja koolide kompetentsi suurendamine nii islamistliku-, islami- vastase kui ka muu äärmusluse äratundmisel. Kogukonna suurenemisega seoses on kasvanud ka palvemajade vajadus ja soov rajada mošeesid. Lähtudes Euroopa riikide kogemusest on radikaalseerumise tõenäosus suurem, kui usujuht on fundamentaalsete vaadetega. Sellest tulenevalt on oluline ennetada olukorda, kus islami kogukondi hakkaksid juhtima radikaalselt meelestatud inimesed.

Vägivaldse äärmusluse ja terrorismi ennetamine on seotud rahvusvahelise terrorismi seisukohalt riskirühma kuuluvatest riikidest lähtuva immigratsiooniga ning laiema isikutega, kelle integratsioon Eesti ühiskonda pole erinevatel põhjustel õnnestunud. Mõjusaks teguriks vägivaldse äärmusluse ennetamisel ja ohtude maandamisel on ühiskonna sidusus ja ühtekuuluvustunne. Venemaa rünnak Ukrainale mõjutab radikaliseerumise ohtu kaudsemalt. Sõjaga kaasneva majanduslanguse, energia ja toidu kallinemise tagajärjel võib islamistlike-

⁵ Samuti annab see ainek Venemaa lõhestuspoliitika elluviimiseks.

parem- ja vasakäärmuslaste radikaalseerumine Eestis suurenda. Äärmuslikud vaated ei teki üleöö ja radikaliseerumise õigeaegne märkamine ning sellega seonduva riskikäitumise ennetamine ja tõkestamine on võimalik vaid üleriigilises koostöös. Riigil on oluline koolitada kodanikega vahetult tegelevaid esmatasandi ametnikke ja spetsialiste (korrakaitse, korrektsioon, lõimumine, haridus- ja sotsiaalvaldkond), aga ka laiemat avalikkust märkama radikaliseerumise tundemärke.

Peamiseks suhtluskanaliks on tänapäeval Internet ning nii on see ka peamine tööriist radikaliseerumisel ning terrorismi toetamisel. Interneti kaudu levitatakse kõikvõimalikel ideoloogilistel alustel baseeruvat äärmuslikku propagandat, mõjutatakse, värvatakse ja juhendatakse terroriste. Seetõttu tuleb järjekindlalt arendada õiguskaitsese ja järelevalveasutuste vastavat võimekust ning koostöös asjaomaste ministriumite, ametite ja erasektoriga edendada veebiturvalisust. Suures plaanis on ohuks (internetis) iseradikaliseerunud isikud ning Euroopa riikidesse naasnud terroristlikud välisvõitlejad ja nende pereliikmed. Konfliktipiirkondadesse siirdunud välisvõitlejad on kasutanud Eestit transiitriigina teel konfliktipiirkonda või tagasi Euroopasse. Valgevene rände hübriidrünnak ja Ukraina sõjast tingitud massiline sissenäanne on suurendanud riigipiiril ohtlike inimeste sisenemise tõkestamise ja piirikaitse vajadust. Seepärast on piirikontrollis ja viibimisaluste taotluste menetluses oluline biomeetriliste andmete laialdasem kasutuselevõtt. Euroopa Liidu sisepiiridel on oluline Schengeni kompensatsioonimeetmete rakendamine (sh PNR⁶ ja API andmete töötlemine) ka terrorismiohu maandamiseks.

Terrorismi rahastamiseks võidakse kasutada nii legaalselt kui illegaalselt hangitud vahendeid. Olulist rolli mängivad sularaha konfliktipiirkonda toimetamise lahendused, veebipõhised ülekandeteenused ja virtuaalväeringud. Terrorismi rahastamise tõkestamisel on oluline turuosaliste poolt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses sätestatud hoolsuskohustuste järgimine. 2021. aastal valminud rahapesu ja terrorismi rahastamise riiklikus riskihinnangus kirjeldatud kõrge riskiga sektorite, eriti virtuaalväeringute

valdkonna järelevalve võimekust on Eestis vaja oluliselt suurendada.

Süütegude tõhusa menetlemise huvides tuleb arendada asjakohaseid infosüsteeme ja andmebaase, nende ristkasutamist ning koostalitlusvõimet. Rahapesu ja terrorismi rahastamise kontekstis on oluline ka nt rahvusvaheliste FATF-i reeglite ja MONEYVAL-i⁷ märkuste ja soovitude rakendamine. Oluline roll on tõhusal infovahetusel erasektori finantsinstitutsioonidega ning selgetel ja tõhusatel tugiregulatsioonidel.

Majandusjulgeolek

Majandusjulgeoleku eesmärk on kindlustada, et läbi majanduse ei satuks ohtu Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ega elanikkonna turvalisus ja heaolu. 2022. aasta kevad näitas selgemini, kui kunagi varem, kuidas väljastpoolt mõjutatakse riikide suveräänseid otsustusprotsesse ning kehtestatakse oma mõjuvõimu läbi majanduse. Selle üheks näiteks on Euroopa riikide energiasõltuvus Venemaast. Seetõttu ei leita piisavalt kiirelt üksmeelt agressori sanktsioneerimisel ning agressor kasutab energiat „relvana“, kehtestades ühepoolset piiranguid neile, kes tema vastu.

Eesti majandusjulgeoleku üks suurimaid väljakutseid on vältida sõltuvusi strateegilistes majandusvaldkondades, mille kaudu on võimalik mõjutada riigi suveräänseid otsuseid või oluliselt kahjustada riigi ja ühiskonna toimimist. Lisaks on oluline välistada ebausaldusväärsete riikide kontrolli all olevate isikute, toodete ja tehnoloogia põimumine riigi toimimise seisukohalt olulistesse süsteemidesse, kuivõrd selliselt tekivad haavatavused, mida võidakse meie vastu sobival hetkel ära kasutada ning mis võib viia ohuni meie põhiseaduslikule korrale.

Majandusjulgeoleku tagamiseks on oluline suurendada Eesti ettevõtete ning avaliku sektori asutuste teadlikkust majandusjulgeoleku riskidest. Samuti on oluline arendada riigi võimekust varjatud majandusjulgeoleku ohte tuvastada, et siis koostöös erasektoriga leida parimad võimalused nende maandamiseks.

⁶ Lennureisijate endi esitatud isikuandmed ehk broneeringuinfo (ingl *passenger name record*, PNR).

⁷ MONEYVAL poolt Eesti kohta koostatud raport <https://rm.coe.int/moneyval-2022-11-mer-estonia/1680a9dd96>

Organiseeritud- ja majanduskuritegevuse ning rahapesu vastane võitlus

Organiseeritud kuritegevusel, aga ka kuritegevusel üldisemalt on oluline mõju riigi sisejulgeolekule, mainele ning ühiskondlikule heaolule. Eesti julgeolekut ohustavad riigid võivad kasutada muu hulgas kuritegelikke struktuure oma eesmärkide saavutamiseks. Kuritegevuse tõttu muutub ühiskond haavatavaks, mis omakorda annab võimaluse riigi julgeoleku kahjustamiseks. Majandus-, korrupsiooni-, narko- ja küberkuritegude ning nendega seonduva rahapesu rahvusvahelises ja ulatus mõjutavad olulisel määral finantsüsteemide, aga ka riikide usaldusväärsust. Ohtlikumad on need skeemid, mille tulemusel suudetakse suur osa kriminaaltulust paigutada legaalsesse majandustegevusse. Ühtlasi on kuritegevus muutunud üha enam projektipõhisemaks: kurjategijad tegelevad valdkondadega (nt narkokuriteod, kelmused, rahapesu, küberkuriteod, maksu- pettused), mis hetkel kõige rohkem tulu toovad. Vajadusel orienteerutakse kiiresti valdkondade vahel ümber, et ebaseaduslikku tulu suurendada.

Muutunud keskkond ja Euroopa Liidu rahanduspoliitika toob perioodil 2021–2027 Eestile eraldatava struktuuritoetuste mahuna hinnanguliselt 3 miljardit eurot. Sellises mahus kasutada olevate finantside suhtes tekib riigil, rahastamist korraldava ja järelevalvega tegelevatel asutustel täiendav koormus tagada vahendite sihtotstarbeline ja aus kasutamine.

Senised uurimused on esitanud halva majandamise, kelmuse ja korrupsiooni tõttu tekkiva kahju ulatuseks 5–10% kasutatavatest summadest, mis ümberarvestatuna võib Eestis kontekstis tähendada EL toetuste väärkasutamise ulatust 150–300 miljonit eurot⁸. Seetõttu on oluline pöörata erilist

tähelepanu EL-i finantside õiguspärase kasutamise tagamisele ja kuritegeliku tegevuse avastamisele. Selleks tuleb tõhustada õiguskaitseasutuste võimekust ja rahvusvahelist politseikoostööd.

Uuringud näitavad, et ebaseaduslik turg EL-is on võimeline tootma kriminaaltulu üha kasvavas ulatuses, mis võib küündida hinnanguliselt 92 kuni 188 miljardi euroni, mille põhjal on alust eeldada, et 98% kriminaaltulust jääb kurjategijatele alles⁹. Siseministeriumi poolt läbi viidud analüüsi tulemused peegeldasid raske ja organiseeritud kuritegevuse kasumlikkust, mis võib aastas küündida Eestis keskmiselt 458 mln euroni¹⁰. Ajavahemikul 2016–2023 on prokuratuuri saadetud kriminaal-asjades arestitud kuritegevusega seotud vara keskmiselt 11,7 mln euro väärtuses. Jõustunud kohtuotsustega on samal ajavahemikul konfiskeeritud keskmiselt 2,73 mln euro väärtuses vara aastas. Vahemik hinnangulise kuritegeliku tulu ja konfiskeeritud vara ulatuse vahel ei reflekteeri kuritegevuse tasuvuse vähenemist ning taolises olukorras võib kuritegevusest tingitud oht muutuda edaspidi senisest tõsisemaks probleemiks.

Et kuritegevus ei saaks olla kasumlik ettevõtmine ja mainitud ohtu efektiivsemalt maandada, tuleb riigil kasutada olukorra muutmiseks terviklikku lähenemist, mis hõlmaks nii kuritegevuse tõkestamise õigusraamistiku kaasajastamist, strateegia kasutuselevõtmist kuritegevuse varalise mõjutamise tõhustamiseks, piiratud varade haldussuutlikkuse tõstmist kui ka isikkoosseisu suurendamist varalise mõjutamise kaudu kuritegevuse vähendamise tegelevates asutustes. Neid arendustegevusi tuleb käsitleda tervikuna pidades silmas kogu menetlusahelas olevate asutuste panuse efektiivsuse kasvatamist. Kuritegevusest saadava kasu senisest tõhusam leidmine, arestimine ja konfiskeeri-

⁸ Gee, J. & Button, M., 2015a. The financial cost of healthcare fraud 2015: What data from around the world shows.

<https://www.pianoo.nl/sites/default/files/documents/documents/thefinancialcostofhealthcarefraud-september2015.pdf>;

CROWE, 2018. The Financial Cost of Fraud 2018: The latest data from around the world.

[https://www.crowe.com/uk/croweuk/-/media/Crowe/Firms/Europe/uk/CroweUK/PDF-](https://www.crowe.com/uk/croweuk/-/media/Crowe/Firms/Europe/uk/CroweUK/PDF-publications/Financial-Cost-of-Fraud-2018.ashx)

[publications/Financial-Cost-of-Fraud-2018.ashx](https://www.crowe.com/uk/croweuk/-/media/Crowe/Firms/Europe/uk/CroweUK/PDF-publications/Financial-Cost-of-Fraud-2018.ashx); Gee, J. &

Button, M., 2019. The financial cost of fraud 2019: The latest data from around the world.

https://pure.port.ac.uk/ws/portalfiles/portal/18625704/The_Financial_Cost_of_Fraud_2019.pdf

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb kriminaaltulu arestimist ja konfiskeerimist Euroopa Liidus,

eelnõu seletuskiri.

[http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0178+0+DOC+XML+V0//ET#title2)

[0178+0+DOC+XML+V0//ET#title2](http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0178+0+DOC+XML+V0//ET#title2); RAND Europe, 2019, Understanding the revenues earned on criminal markets and their reinvestment in

the EU legal economy,

[https://www.rand.org/randeurope/research/projects/economic-value-of-](https://www.rand.org/randeurope/research/projects/economic-value-of-illicit-markets-european-union.html)

[illicit-markets-european-union.html](https://www.rand.org/randeurope/research/projects/economic-value-of-illicit-markets-european-union.html)

¹⁰ Ombler, M., 2022. Kriminaaltulu võimalik ulatus Eestis.

Analüüs. Siseministerium.

<https://siseministerium.ee/ministerium-ja-kontaktid/ministerium-ja-minister/uuringud-ja-analuusid#sisejulgeoleku-tagam>, lk 101.

mine on määrava tähtsusega kuritegevuse ja selle stiimulite vähendamisel.

Korruptsioon

Korruptsioonikuritegude avastamine, tõkestamine ja ennetamine on riiklikult oluline prioriteet, kuna korruptsioon võib mõjutada riigi ja põhiseaduslike institutsioonide sõltumatust ja otsustamisvabadust ning seeläbi ka sisejulgeolekut. Korrumpeerunud isikuid võidakse ära kasutada ka muudel julgeolekut ohustavatel eesmärkidel nagu näiteks luureinfo kogumisel või mõjutustegevuses. Alates 2018. aastast on Eesti paiknenud Transparency Internationali korruptsioonitajumise indeksi uuringus enam kui 180 riigi võrdluses 20 vähem korrumpeerunud riigi kategoorias¹¹, mis on suurepärane Kesk- ja Ida-Euroopa riikide korruptsioonitasemega võrreldes, kuid keskmine tulemus EL-i riikide võrdluses.

Riiklik korruptsioonivastane tegevuskava, sellest tõusetunud riske maandavad tegevused ja üldise teadlikkuse suurendamine koos õiguskaitseasutuste töö ja teavitustegevusega korruptsioonivastases võitluses on aastate jooksul suuremat edu saavutamas. Suuremaid positiivseid muutusi on võimalik täheldada peaasjalikult avalikus sektoris, kus lisaks kõrgetele ootustele avalike vahendite läbipaistvale ja sihtotstarbelisele kasutamisele, on olukorrale leevendust pakkumas sisulised töökorralduslikud muutused ebaaususe vähendamisel ja riskide maandamisel.

Jätakuvalt tuleb keskenduda suurt mõju omavate korruptsioonijuhtumite avastamisele. Tegeleda tuleb avaliku sektori, sh kohalike omavalitsuste korruptsiooni ennetamise, riigihangete läbiviimisel omakasuliste otsuste tuvastamise, meditsiini ja tervishoiusektoris omakasulist lähenemist kandvate põhimõtete tõttu ebaseaduslike tegevuste avastamise ning erinevate sihtrühmade teadlikkuse suurendamisega korruptsiooni vähendamiseks.

Erasektoris tuleks jätkata ennetavate tegevustega, sh muuta igapäevase tegevuse osaks vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete järgimine, pettuse- ja korruptsiooniriskide hindamine ja maandamine. Kuna korruptiivset tegevust esineb Eestis üha peidetumal kujul, on õiguskaitstes vajalik täiendav spetsialiseerumine erasektoris aset leidva korruptsiooniga tegelemiseks. Samuti tuleb

tõhustada teabe kogumist ja analüüsi, mille tulemusel oleks võimalik taolisi kuritegusid paremini avastada ja tekkivat kahju minimeerida.

Narkokuritegevus

Perioodil 2000–2023 on Eestis narkootikumide üledoosi tõttu surnud 2143 inimest. Kuni 2018. aastani oli Eesti narkootikumide üledoosiga seotud surmade poolest Euroopa Liidus esimesel kohal. 2018. aastal üledoosist tingitud surmad järsult vähenesid 110-lt 39 juhuni, 2020–2021 aastal olukord stabiilseerus. Perioodil 2002–2017 oli enamik surmadest seotud heroiinist sadu kuni tuhandeid kordi kangema fentanüüli ja selle analoogide tarvitamisega. Narkootikumide üledoosist tingitud surmade arvu languse peamiseks arvatavateks põhjusteks alates 2017. aasta lõpust olid fentanüüli kättesaadavuse vähenemine Eesti narkoturul ning koju kaasa antava naloksooni-komplekti ja teiste kahjude vähendamise teenuste ulatuslikum rakendamine. Fentanüüli kättesaadavuse vähenemine oli politsei eduka jälitustöö tulemus, kus 2017. aasta lõpus ja 2018. aasta alguses lõpetati mitme suure kuritegeliku võrgustiku tegevus. Fentanüüliturg ei taastunud endises mahus ka 2022. aastaks.¹²

2022–2023 aastal avaldas negatiivset mõju aga fentanüülile analoogisete opioidide nitaseenide ehk äärmiselt mürgiste uimastite turule tagasitulek, mis on osaliselt põhjus, miks narkoüledoosidest tingitud surmade arv on kasvanud (2021. aastal kokku 39, 2022. aastal 80 ja 2023. aastal 117). Nitaseenid põhjustasid suurima osa narkosurmadest (2023. aastal 53%), aga kasvanud on surmad, mis seotud kokaiini, MDMA ja amfetamiiniga. Need on ained, mis levivad sageli ööelu ja meelelahutusega, sh noorte ja edukate inimeste seas, kes ei pea end üldiselt ise tarvitajateks. Nendeni on seetõttu keerulisem ennetustöö ja hoiatustega jõuda. 2023. aastal kaotas üledoosi tõttu elu kuusteist 17–24-aastast.

Ukrainas alanud sõda narkoturгу oluliselt ei mõjutanud, küll aga vähendas Eesti-Vene piiri sulgemine mõne narkootikumi levitamist Ida-Virumaal.

Aastaid on suurem osa narkokuritegudest olnud seotud just suure koguse narkootilise aine ebaseadusliku käitlemisega. Üha enam kaubitsetakse

¹¹ Korruptsiooni tajumise indeks.
<https://www.transparency.org/en/cpi/2021>

¹² Narkomaania olukord Eestis 2022. Tervise Arengu Instituut.

narkootikumidega internetis, samuti vahendatakse neid kulleri ja posti teel. Turvalisema elukeskkonna tagamiseks peab politsei hoolitsema selle eest, et illegaalseid narkootilisi ja psühhotroopseid aineid sisse ei toodaks ega pakutaks, milleks on suurendatud koostööd lähiriikidega. See tähendab sihtmärgipõhist tegevust, mille käigus keskendutakse ennekõike narkokuritegevuse organisaatoritele. Samas pööratakse endiselt tähelepanu narkootilise aine tarvitajate tabamisele ning võitlusele tänavadiilerlusega. Olulised eesmärgid on vähendada narkootikumide levitamist noortele ning suunata narkootikume tarvitavad süütegijad karistusmeetmete asemel saama tervise- või sotsiaalteenuseid (nõustamine, ravi, asendusravi, tugiisiku teenus jms).

Küberkuritegevus

Tehnoloogia arengu ja võimalustega kohanduvad ka kurjategijad: muutuvad kuritegelikud trendid ja kuritegelike organisatsioonide tegutsemisviisid. Kurjategijad kasutavad oskuslikult ära arvutisüsteemide turvanõrkusi, interneti anonüümsust võimaldavaid tehnoloogiaid, andmete ja info kättesaadavust, inimeste vähest ohuteadlikkust, liigset usaldavust ja tehnoloogia mitmekülgseid võimalusi. Rahvusvaheliselt on hinnatud küberkuritegevusega kaasneva majanduskahju suuruseks 0,8% ülemaailmsest SKT-st¹³, paigutades narkokuritegevuse ja korrupsiooni järel kolmandale kohale.

Erinevad andmevargused ja andmelekked, lunavara- ning õngitsusründed riigiasutuste ning kriitilise erasektori suunal on muutunud maailmapraktikas igapäevasteks probleemideks. Kuivõrd digitaalsest infrastruktuurist ja erinevatest e-lahendustest sõltuvad üha enam nii riigiasutused kui ka ettevõtted, võivad sellised ründed avaldada vahetut mõju riigi julgeolekule ja toimepidevusele, aga ka riigi majanduse ja ühiskonna toimimisele. Seetõttu eeldab tulemuslik ennetus ning küberkuritegevuse ja -rünnete vastane võitlus tõhusat ja eesmärgistatud tegutsemist ning riskipõhise mõtlemise juurutamist nii avalikus kui erasektoris.

Siseministerium eeldab realistlikult, et küberkuritegevus on ajas üha kasvav ning tehnoloogia muutub kuritegevuse toimepanekul üha kesksemaks teguriks. Politsei registreeritud arvuti-

kelmuste arv on viimase nelja aasta jooksul oluliselt kasvanud – neid registreeriti 2022. aastaga võrreldes peaaegu 45% võrra rohkem¹⁴. Samas 2022. aastal registreeriti arvutikuritegusid 25% vähem kui sellele eelnenud aastal – viimase kümne aasta võrdluses oli see esmakordne langus. Eesti olukorra läbivamaks ja põhjalikumaks hindamiseks on vajalik järjepidevalt tegeleda olukorrapildi parandamisega. Keskse tähtsusega on PPA personali järjepidev koolitamine digitaalsema iseloomuga kuritegude uurimiseks ning võimearendus küberkuritegevuse personali ja tehnika suunal.

Inimkaubandus

Sõda Ukrainas suurendas järsult Euroopasse saabunud põgenike ja uussisserändajate arvu. Venemaa ja tema liitlane Valgevene on rakendanud migrante oma riiklike välispoliitiliste ambitsioonide saavutamiseks ning korraldavad ebaseaduslike migrantide voogude kaudu Euroopa Liidu liikmesriikide piiride sihiliku survestamise. See omakorda sunnib ka Eestit pöörama senisest rohkem tähelepanu piiriturvalisusele ja rahvusvahelisele politsei- ja piirivalvekoostööle. Oluliseks arendussuunaks on uussisserändajate, kui haavatavama ühiskonnagrupi liikmete kuriteoohvriks, sh inimkaubanduse ohvriks langemise ennetamine ja tõkestamine. See nõuab õiguskaitse-, rände-, ja ohvriabivaldkonnaga seotud spetsialistide, aga ka erasektori ning abiorganisatsioonide jt spetsialistide tõhusamat täiendkoolitamist ja asutuste-üleste koostööd. Samuti rahvusvahelist koostööd ja infovahetust inimkaubandusele viitavate ilmingute tõhusamaks märkamiseks, kriminaalmenetluse korraldamiseks ja ohvrite, eriti laps- ja naisohvrite abistamiseks.

Kriisideks valmisolek ja nende lahendamine

Hädaolukordadeks ja põhiseaduslikku korda ähvardavateks kriisideks valmisolek ning elutähtsate teenuste toimepidevus on riigi julgeoleku ja turvalisuse seisukohalt tähtis valdkond, mille laiem eesmärk on tugevdada riigi stabiilsust ja arengut. Eesti julgeolekukeskkond on osa rahvusvahelisest julgeolekust, kus üleilmastumisega kaasnevad suundumused ning rahvusvahelised kriisid ja konfliktid mõjutavad meid üha vahetumalt.

¹³ McAfee, Economic Impact of Cybercrime, 2018. <https://www.mcafee.com/enterprise/en-us/solutions/lp/economics-cybercrime.html>

¹⁴ Arvutikuriteod 2023. <https://www.just.ee/kuritegevus2023/arvutikuriteod>

Erinevateks kriisideks valmisolek hõlmab nii ennetamist, valmistumist, lahendamist kui ka tekkinud kahjude kõrvaldamist (taastamist). Neis tegevustes tuleb senisest rohkem pöörata tähelepanu kriiside ärahoidmisele ja nende tagajärgede leevendamisele. Selleks on riigi, kohalike omavalitsuste, ettevõtete ning elanike suurem koostöö. Olguigi et kriisireguleerimise üks aluspõhimõtteid on lähimus, ei tohiks siinkohal unustada rahvusvahelise koostöö tähtsust. ÜRO raames on Eesti jaoks oluline Sendai raamistiku ülemaailmsete eesmärkide saavutamine. Euroopa Liidu sisene koostöö hõlmab EL elanikkonnakaitse mehhanismi, mille kaudu on võimalik nii abi anda kui seda vajaduse korral küsida. Tugev koostöövõrgustik ei sünni aga üleöö, mistõttu tuleb rahvusvahelist suhtlust tõhustada, jagades teiste riikidega oma parimaid praktikaid, osaledes aktiivselt rahvusvahelise abi andmisel, kriisireguleerimisõppustel ning juhindudes mh ka rahvusvaheliste organisatsioonide nagu OECD soovitustest poliitikakujundamisel.

Ukraina sõda on suurendanud kriisideks valmisoleku ja elanikkonnakaitse aktuaalsust. Avalikkus tunneb suuremat huvi kriisideks valmisoleku vastu ja elanikkonnakaitse meetmete (varjumine, ohuteavitus jne) vastu. Ukraina sõda mõjutab ka Eestit – lisaks siia saabunud põgenikele, kaasnevad ka sanktsioonide mõjud, tarneraskused, hinnatõus, ühiskonna ärevuse tõus jm. Kõike seda tuleb arvesse võtta kriisideks valmistumisel.

2023. aasta elanike hädaolukorraks valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuringust saab positiivse trendina välja tuua (alates 2017. aastast), et elanike teadlikkus esmastest tegevustest hädaolukorras on vähehaaval paranemas. 89% Eesti elanikest on saanud vähemalt ühest üleriigilisest infoallikast hädaolukordi puudutavat infot. Elanikud on saanud infot võrdväärselt Päästeameti brošüürist „Ole valmis“ (61%) või üleriigilisest meediast (60%).¹⁵

Samas elanike kodude varustatuse tase hädaolukordadega toimetulekuks kõige vajalikuga on endiselt madal (vaid 15% on kõik vajalik olemas) ja pooled elanikest endiselt ei tea, mida nad peaksid tegema või teeksid erinevates hädaolukordades. Kodude valmisolek on oluliselt langenud esmaabitarvetega varustatuse arvelt. Kõige haavatavamaks

peetakse linnades suurte kortermajade elanikke ning usutakse, et maal on võimalik hädaolukordadega lihtsamini toime tulla (varuda toitu, pääseda ligi joogiveele, kasutada alternatiivseid võimalusi kütteks ja toiduvalmistamiseks).

Seetõttu peab riik tegema täiendavaid jõupingutusi, et elanike hoiakud toetaksid paremat hakkamasaamist kriisides ning et nende teadlikkus ja ettevalmistus kriisiolukordades toime tulla paraneks. Elanike iseseisva valmisoleku toetamiseks on vaja arendada elanikkonnakaitsealaste teadmiste süsteemsemat edasiandmist elanikele.

Et elanikud tõhusamalt kriisideks valmisolekusse hõlmata, on tähtis arvestada ka piirkondlike riskide ja eripäradega. See eeldab tõhusamat koostööd kohaliku tasandi toimijatega. Muuhulgas on omavalitsustel oluline roll sotsiaalsete kriisiabi teenuste pakkumisel ning kohalike planeeringute kavandamisel, sh kriisileevendusmeetmete rakendamisel. Riigiasutuste kohus on edendada ja toetada omavalitsuste suutlikkuse parandamist.

Suur osa elutähtsatest teenustest ja muudest ühiskonnale olulistest teenustest toetub ka erasektorile, mistõttu ei ole võimalik ilma erasektorit kaasamata riigi julgeolekut ja turvalisust tagada. On ülioluline, et elutähtsate teenuste toimepidevuse suurendamiseks tugevdatakse koostööd erasektoriga. Selleks on vaja teha tööd erasektori kriisialase kompetentsi suurendamiseks ja koolitussüsteemide loomiseks. Lisaks on tähtis, et riik ja omavalitsused arvestaksid senisest enam elutähtsa teenuse osutajate ettepanekutega regulatsioonide loomisel, taastetegevuste prioriseerimisel ja nõuete ühtlustamisel. Elutähtsate teenuste arendamise kõrval ei tohi tähelepanuta jääda ka riigile ja ühiskonnale suure mõjuga olulised teenused ja kriitilised sektorid (nt toidukaubad, esmatarbekaubad, ravimid jne), mis peavad tagama toime- ja varustuskindluse mistahes kriisi korral ning rakendama selleks vajalikke meetmeid. Tsviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu kohaselt soovitakse toidu ja ravimite kättesaadavus lisada elutähtsate teenuste hulka.

Paralleelselt kriiside ennetustegevuste ja tagajärgede leevendamisega tuleb arendada ka võimet kriise lahendada. Vastutavate asutuste oluliseks väljakutseks on kriiside varajane äratundmine ja

¹⁵ KANTAR EMOR (mai 2023). Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuring 2023. <https://www.rescue.ee/files/Uuringud/2023-elanikkonna->

[hadaolukorraks-valmisoleku-alase-teadlikkuse-indeksuuring.pdf?fc9a1cadb4](https://www.rescue.ee/files/Uuringud/2023-elanikkonna-hadaolukorraks-valmisoleku-alase-teadlikkuse-indeksuuring.pdf?fc9a1cadb4)

olukorrateadlikkuse kiire saavutamine, mis aitab vähendada kriisi võimalikku eskalatsiooni ning kahjusid. Samuti on oluline pöörata tähelepanu ametkondade ja asutuste koostööle, selgetele ja täpsetele tegevusjuhiste ning infovahetusele rahvusvaheliste partneritega. Selle kõige toetamiseks on tähtis ajakohastada olemasolevaid infotehnoloogilisi süsteeme ja vajaduse korral arendada välja uusi lahendusi. Peale selle on inimestele tähtis tagada varajane ja asjakohane info iseseisvaks kriisideks valmistumiseks ning kriisiaegne teave, mis minimeeriks suurõnnetuste tagajärjel tekkivaid kahjusid.

2023. aastast alates on Eestis võimalik saata mobiiltelefonidele asukohapõhist EE-ALARM ohuteavituse lühisõnumit. Kriisiolukorras ametliku ja kontrollitud info edastamiseks on 1247 riigiinfo-telefon kiirelt valmis tegutsema kriisinfotelefonina. Koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga on loodud võimekus kiireks ohuteavituse teksti edastamiseks ET, ETV+ telekanalitel ning Vikerraadio ja Raadio 4 vahendusel RDS tekstina esitamiseks. 2022. aastast on arendamisel riiklik sirenivõrgustik, mille esimene etapp valmib 2024. aasta lõpuks. Lisaks on vajalik lisaks lühisõnumile, mis on näidanud head tulemust käitumisjuhiste edastamiseks, vajalik süsteemi täiendada mobiiltelefonidel abil alarmeerimiseks ning leida toimepidevuse suurendamiseks tehnilisi lahendusi mobiiltelefonideni jõudmiseks operaatorite mobiilsidevõrkudest sõltumata.

Piirihaldus

Schengeni ruumi liikmena annab Eesti olulise panuse Euroopa Liidu turvalisuse tagamisel. Kuigi viimaste aastate kriisidest (Covid-19, RU sõjaline

agressioon UA vastu) tulenevalt on piiriületuste mahud vähenenud, arvestatakse vähesel määral piiriliikluse taastumisega, kuid pikemaajalise prognoosi järgi ei ole oodata piiriliikluse kasvu. Suureneva piiriliikluse (sh võimalike põgenike saabumine), ebaseadusliku rände ja piiriülese kuritegevuse ja salakaubaveoga toimetulek vajab investeerimist välispiiri, kordonite ja piiripunktide taristusse, valve- ja seiretehnikasse ning varustusse, uute tehnoloogiate arendamist ja kasutuselevõttu, infosüsteemide, kontrolltehnik ja protseduuride arendamist ning personali täiendavat koolitamist ning lisapersonali värbamist.

Euroopa Liidu uute infosüsteemide arendamisel on tähtis tagada, et nende välja töötamisel võetaks arvesse Eesti huve ja Eesti infosüsteemide arendusloogikat. Uued projektid hõlmavad siseturvalisusega seotud andmete paremat kogumist ja haldamist, eesmärgiga teha kvaliteetsemaid otsuseid ja tagada liikmesriikide vahel andmevahetus. Olulisi investeeringuid on vaja teha erinevate infosüsteemide koostalitlusvõime loomisesse.

Hästi valvatud ja kaitstud välispiir on osa riigi julgeolekust ja riigikaitsest. Välispiiril on jätkuvalt püsiv ebaseadusliku sisserände ja salakaubaveo ja muu organiseeritud kuritegevuse surve, mille ohjeldamiseks on vaja välispiiri kogu ulatuses välja ehitada ja varustada kaasaegse tehnilise valvega. Sealjuures tuleb suurendada kordonite ja piiripunktide reageerimisvõimet piirivahejuhtumitele ning koostööd partneritega, nii võitluseks kuritegevusega kui ka piiri kaitsmiseks.

3. OLULISEMAD VÄLJAKUTSED JA PRIORITEETSED TEGEVUSED AASTATEL 2025–2028¹⁶

Prioriteetne tegevussuund	Kriisideks valmisoleku parandamine, sh elanikkonnakaitse tõhustamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Julgeolekukeskkonna muutuste tõttu on ootused kogu ühiskonna kriisideks valmisolekule viimastel aastatel oluliselt suurenenud.
Olulised tegevused aastatel 2025–2028	Kriisideks valmisolekuks on eraldatud küll lisaraha, aga vaja on kindlat püsirahastust ning tuleb vältida baasteenuste kärpimist. Järgmistel aastatel parandatakse kriisidega toimetulemist nii riiklikul, omavalitsuste, kogukondade kui ka inimeste tasandil. Igal ühel on kriisis oma roll ja iga asutus peab olema valmis oma valdkonna kriise oskuslikult juhtima.
Kriisideks valmisoleku parandamise olulisemad tegevused:	Olukorrateadlikkuse valdkonna arendamine. SitRep keskkonna arendamine ja selle toimekindluse tõstmine, et tagada selle kasutatavus igas kriisiolukorras arvestades oluliselt suurenenud kasutajate arvu. Olukorrateadlikkusele lisaks on oluline arendada analüütilist võimekust prognooside ja ühtse ohupildi koostamiseks (olukorra mõistmise ehk <i>situational understanding</i> valdkond).
Elanikkonnakaitse arendamise olulisemad tegevused:	Siseministeriumi valitsemisala toimepidevuse suurendamine kriitiliste teenuste osutamisel kriisiolukorras.
	Vabatahtlike kaasamine kriiside lahendamisele. Kriisirolliga vabatahtlikud, vabatahtlike kaasamine elanikkonnakaitsetesse.
	Elanike kriisiteadlikkuse ja iseseisva valmisoleku suurendamine. Eelduste loomine, et iga elanik saaks kriisis paremini hakkama, teaks oma rolli ning oskaks muuta oma kodu kriisikindlamaks. Selleks teavitustegevused, koolitused, riskikommunikatsioon, õppused, kodanikualgatuste ja korteriühistute toetamine.
	Kohaliku omavalitsuse tasandi kriisialase võime suurendamine läbi nõustamise, koolitamise ja toetamise kriisideks valmisolekus, toetusmeetme loomine KOVide kriisivalmiduse parandamiseks ning läbipaistva ja võrreldava KOVide kriisivalmiduse arendamise tagamine. Kohalikele omavalitustele suunatud koolitused ja kriisiõppused.
	Elanike kiire ja tervikliku ohuteavituse lahenduse väljaarendamine – üleriikliku kiire ohuteavituse süsteemi arendamine, mis hõlmab nii sireene, SMS-teavitust kui ka teisi kanaleid.
Prioriteetne tegevussuund	Idapiiri täies ulatuses väljaehitamine
Miks oluline, milles seisneb väljakutse?	Kuigi viimaste aastate kriisidest tulenevalt on piiriületuste mahud vähenenud, siis julgeoleku tagamiseks, ebaseadusliku rände, inimkaubanduse, piiriülese kuritegevuse ja salakaubaveo tõkestamiseks on kaitstum piir määrava tähtsusega.
Olulised tegevused aastatel 2025–2028	Ehitatakse välja kaasaegsete tehniliste lahendustega varustatud idapiiri. Vastavalt Vabariigi Valitsuse läbi aegade tehtud otsustele ning idapiiri arendamiseks kavandatud välisvahenditele on idapiiri arendamiseks, piiritaristu väljaehitamiseks ja hoolduseks planeeritud eelarvelisi vahendeid kuni 2029. aastani 157,5 miljonit eurot. Lisaks maismaapiiri taristule on vajalik varustada kogu idapiir kaasaegsete tehniliste seiresüsteemidega, sh arendada drooniseire- ja tõrjevõimekust.
Olulised tegevused 2025. aastal	<ul style="list-style-type: none">Droonituvastamise süsteemi soetamine idapiiri maismaaosa 23,5 km lõigule¹⁷.

¹⁶ Peatükis nimetatud olulisemad väljakutsed on valik olulisimastest lahendamist vajavatest probleemidest ja/või enam tähelepanu vajavatest võimalustest, millega on kavas järgmisel neljal aastal eelisjärjekorras tegeleda. Peatükis loetletud olulisemad tegevused on järgmise nelja aasta prioriteetsemad ning olulisima mõjuga (arendus)tegevused ja muutused, samuti olulise finantsmõjuga tegevused

¹⁷ Droonituvastamise süsteemi soetamist rahastatakse piirihalduse ja viisapoliitika rahastuse (BMVI) fondist.

Prioriteetne
tegevussuund

Kuritegevusega saadud vara leidmise, arestimise ja konfiskeerimise võime kasvatamine

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?

Raske ja organiseeritud kuritegevuse kasumlikkus võib aastas küündida Eestis keskmiselt 458 mln euroni. Hinnangulise kuritegeliku tulu ja konfiskeeritud vara ulatuse võrdlus ei näita hetkel kuritegevuse tasuvuse vähenemist ning taolises olukorras võib kuritegevusest tingitud oht muutuda edaspidi senisest tõsisemaks probleemiks.

Olulised tegevused aastatel 2025–2028

Selleks, et kuritegevus ei tasuks ära, suurendatakse suutlikkust kuritegelikul teel saadud vara tuvastamiseks, arestimiseks ja konfiskeerimiseks ning tõhustatakse kuritegevusega tekitatud kahju hüvitamist. Selle saavutamiseks täiendatakse seadusandlust, prioriseeritakse kuritegevuse varaline mõjutamine. Samuti on vaja leida täiendavaid vahendeid uurimisasutustele, prokuratuurile ja kohtule.

Prioriteetne
tegevussuund

Vaenuliku luuretegevuse ennetamine ja tõkestamine ning riigile olulise informatsiooni kaitse

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?

Tulenevalt märkimisväärselt halvenenud julgeolekukeskkonnast peab Eesti tervikuna tegema senisest märgatavalt kiiremini ja suuremaid pingutusi sisejulgeoleku tugevdamiseks, sealhulgas ennetama ja tõkestama vaenulikku luuretegevust ning kaitsma riigile olulist informatsiooni.

Olulised tegevused aastatel 2025–2028

Tegeletakse vaenulike eriteenistuste tegevuse pärssimisega ning selleks vajalike meetmete ja võimekuste väljatöötamise ja rakendamisega, sealhulgas küberruumis. Samuti on kavas tõhustada riigisaladuse kaitse meetmeid ning leida võimalused, et tagada riigisaladuse kaitsele vajalik ressurs. Muudetakse ka elektroonilise side seadust (ESS) uurimisasutuste ja julgeolekuasutuste ülesannete tõhusaks ja operatiivseks täitmiseks, sh esitatakse ettepanekud ESSi muutmiseks, et oleks tagatud sideandmete säilitamine ja nendele juurdepääs riigi julgeoleku ja raske kuritegevuse, sh terrorismi vastu võitlemise eesmärgil.

Olulised tegevused 2025. aastal

- Riigisaladusele ja salastatud välisteabe juurdepääsuõiguste taotlemise ja menetlemise tõhustamise arendamine.

Prioriteetne
tegevussuund

Vastutegevus vaenulikule mõjutustegevusele ja lõhestamisele

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?

Riigi sisejulgeolekut ohustavad mh vaenulikud ideoloogiad, mõjutustegevus ja lõhestamine. Mõjutustegevuse ja lõhestamise allikaid luuakse pidevalt juurde. Samuti kasutatakse üha uusi ja varjatuid võtteid.

Olulised tegevused aastatel 2025–2028

Tõhustatakse julgeolekut ohustavate ning vaenuliku mõjutustegevusega ja lõhestamisega seotud allikate tuvastamise võimekust ja rakendatakse meetmeid nende süsteemseks vähendamiseks ja ühiskonna kerksuse suurendamiseks. Luuakse tõhusad õiguslikud alused julgeolekut ohustavate allikate suhtes.

Olulised tegevused 2025. aastal

- Õiguslike piirangute suurendamine julgeolekut ohustavate juriidiliste isikute suhtes.

Prioriteetne
tegevussuund

Majandusjulgeoleku tagamine

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?

Vaenulikel riikidel on võimalus ja võimekus mõjutada negatiivselt Eesti majandust, riigi toimimise seisukohalt oluliste teenuste toimimist ja suveräänseid otsuseid.

Olulised tegevused aastatel 2025–2028

Majandusjulgeoleku tugevdamiseks, vaenuliku luure ja mõjutustegevuse pärssimiseks **kitsendatakse kinnisasjade omandamist kolmandate riikide kodanikele ning ettevõtetele**, mille tegelikud kasusaajad nad on. Eesmärk on luua heidutus, olukorrapilt, võimalus ja võimekus tõkestada kinnisasjade omandamist Eesti julgeolekule ohtu kujutavatele kolmandate riikide isikute ja ettevõtete poolt, mille tegelikud kasusaajad nad ning kaitsta riigile oluliste teenuste ja objektide toimimist.

Tagatakse sanktsioonide tõhusus – sanktsioonide eesmärk on tõsta agressorile agressiooni hinda ning läbi selle sundida teda agressioonist loobuma. Eesmärgi

saavutamiseks on vajalik takistada sanktsioonidest möödaminemist nii kriminaalmenetluse, kui muude vahenditega. Sanktsioonide hulga kasvuga kaasneb ka menetlusressursi vajadus.

Olulised tegevused
2025. aastal

- Kolmandate riikide kodanike ning ettevõtete kinnisvaratehingutest lähtuvate julgeolekuohtude maandamismeetmete täiendamine.
- Sanktsioonirikumise süütegude menetlusvõimekuse kasvatamine ja tõhustamine.

Prioriteetne
tegevussuund

Terrorismi ja radikaliseerumise ennetamine

Miks oluline, milles
seisneb väljakutse?

Riigi julgeolekule võib ohuks kujuneda igasugune vägivaldne äärmuslus sõltumata selle ideoloogilisest allikast. Väljakutseks on radikaliseerumise protsessis olijate tuvastamine ja tõkestamine võimalikult varajases faasis enne, kui radikaalsusest jõuab välja kasvada (terroristlik) vägivald.

Olulised tegevused
aastatel 2025–2028

Tõstetakse teadlikkust radikaliseerumise ja sellest lähtuva (terroristliku) vägivalda ennetamiseks. **Kujundatakse radikaliseerumise ennetamise tegevuskava**, et luua ühtne pilt valdkondade vahelistest seostest radikaliseerumise temaatikas ning radikaliseerumise ennetamiseks ja tõkestamiseks vajalikest meetmetest. Üheks olulisemaks meetmeks on radikaliseerumise ennetamiseks vajaliku teadlikkuse tõstmine. Samuti **kaardistatakse majutusasutuse kasutaja andmete elektroonilise edastamise võimalused Schengeni kompensatsioonimeetme tõhusamaks rakendamiseks**. Eesmärk on majutusteenuse kasutajate andmete töötlemise tõhustamiseks kaardistada andmete edastamise erinevad tehnilised võimalused, nende mõjud, võimalikud maksumused, arendusvajadused ja õiguslikud valikuvariandid. Kaardistuse tulemusena valmivad ettepanekud edasisteks tegevusteks.

Olulised tegevused
2025. aastal

- Kujundatakse radikaliseerumise ennetamiseks ja tõkestamiseks vajalikke tegevusi.

Prioriteetne
tegevussuund

Küberkuritegevuse vastase võitluse tõhustamine

Miks oluline,
milles seisneb
väljakutse?

Politsei registreeritud arvutikelmuste arv on viimase nelja aasta jooksul oluliselt kasvanud ning võib prognoosida küberkuritegevuse edasist kasvu, sh tehnoloogia muutumist kuritegevuse toimepanekul üha kesksamaks teguriks.

Olulised
tegevused
aastatel 2025–
2028

Värvatakse piisavas mahus kompetentset personali ning koolitatakse olemasolevaid töötajaid. Luuakse toetav õiguslik keskkond ning ajakohane tehniline võimekus ja tagatakse selle jätkusuutlik üleväljalpidamine.

Prioriteetne
tegevussuund

Narkokuritegevuse vastase võitluse võimekuse suurendamine

Miks oluline,
milles seisneb
väljakutse?

Viimase kolme aasta jooksul on **suurenenud nii narkootikumide tarvitamine kui ka narkokuritegevus**. Üledoosisurmad on vähem kui kahe aastaga kolmekordistunud. Noored hakkavad narkootikumide tarvitama üha varem ja korduvatvajajate osakaal suureneb. Probleeme süvendab asjaolu, et **mitmete narkootikumide levik ja kangus on seninägematult suur seoses rahvusvahelise narkokuritegevuse intensiivistumisega**. Peab suurenema õiguskaitseasutuste võime oma tegevusi kohandada vastavalt kiirelt muutuvale narkoolukorrale.

Olulised
tegevused
aastatel 2025–
2028

Vähendatakse narkootikumide kättesaadavust. Selleks reguleeritakse tõhusamalt uute psühhoaktiivsete ainetele käitlemise piirangute seadmist ning luuakse võimalus ohtlikele ainetele koheste piirangute seadmiseks. Enim surmasid põhjustanud nitaseenide leviku tõkestamiseks suurendatakse koostööd lähiriikidega, peamiselt Lätiga. Õiguskaitseasutuste töö peab muutuma tõhusamaks ja vastumeetmed kiirelt kohanema narkootikumidega kaubitsejate pidevalt muutuvate tegutsemisviisidega, milleks tuleb süsteemsemaks muuta õiguskaitseasutuste ametnike väljaõpet ja mitmekesistada tehniliste vahendite (nt spektromeetrite) kättesaadavust. **Vähendatakse narkootikumide levikust tingitud**

negatiivseid mõjusid ja kahjusid. Õiguskaitseasutustel on oluline roll, et koostöös tervise- sotsiaal ja haridusvaldkonnaga ennetada ja ära hoida narkootikumide tarvitamist, sellega seonduvad ohte tervisele ja elule. Laiendatakse üledoosidest tingitud surmade ära hoidmist, selleks tagatakse naloksoon politsei esmaabivarustuses. Parandada tuleb ka mittekarakteristlike meetmete (nt VALIK, SÜTIK programmide) kättesaadavust¹⁸.

Olulised tegevused 2025. aastal

- Narkootikumide levikust tingitud ohtudest teavitamise tegevuste laiendamine, eelkõige meelelahutuskeskkonnas (ööklubid, festivalid jne).
- Täiendavate narkootiliste ainete määramise või joobe tuvastamisega seotud tehniliste vahendite kaardistamise ja testimisega alustamine.
- Üledoosisurmade vähendamiseks Politsei- ja Piirivalveameti esmareageerijate varustamine naloksoonikomplektidega.

Prioriteetne tegevussuund

Euroopa Liidu infosüsteemide kasutusele võtmine

Olulised tegevused aastatel 2025–2028

Aastatel 2025 kuni 2030 valmivad mitmed suuremahulised Euroopa Liidu infosüsteemid (EES, ETIAS, API, Interoperability, Revised VIS, Revised Eurodac, Prüm II jne). Tagamaks Euroopa Liidus võetud kohustuste täitmine siseturvalisuse suurendamiseks tuleb Eestil teha vajalikud arendused tähtaegselt.

Prioriteetne tegevussuund

Drooniseire ja droonitõrje võime välja arendamine

Miks oluline, milles seisneb väljakutse?

Mehitamata õhusõidukeid kasutatakse üha enam ning sellega võib kaasneda erinevaid riske.

Olulised tegevused aastatel 2025–2028

Eestis on turvalisuse tagamiseks vaja luua võimekus mehitamata õhusõidukite ehk droonide avastamiseks, tuvastamiseks ja identifitseerimiseks. Koostöös sõjalise riigikaitse asutuste ning elutähtsate teenustega seotud kriitilise taristu ettevõtetega on vajalik välja arendada droonide tõrjumise võimekus.

¹⁸ See on Sotsiaalministeeriumi valitsemisala eestvedamisel toimuv.

PROGRAMMI TEGEVUSED

Programmi tegevused on suunatud põhiseadusliku korra kaitsele, Eesti riigi vastu suunatud luure- ja mõjutustegevuse ning lõhestuspoliitika tõkestamisele, riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitsele, sisejulgeoleku tagamiseks vajaliku teabe ja olukorrateadlikkuse tagamisele, terrorismi ja vägivaldse äärmusluse ennetamisele ja tõkestamisele, kriisideks ja ressursimahukateks sündmusteks (sh terroriaktideks ja hübriidkriisideks) valmisolekule ning reageerimisele, elutähtsate teenuste toime-pidevuse tagamisele, riigipiiri kontrollile, valvamisele ja kaitsmisele ning riigi julgeolekut, stabiilsust, heaolu ja mainet mõjutava raske ja organiseeritud kuritegevuse ennetamisele ja tõkestamisele (korruptsioon, majanduskuritegevus ja rahapesu, organiseeritud kuritegevus küberkuritegevus, narkokuritegevus, terrorismi rahastamine, inimkaubandus). Programmil on avalik ja salajane osa.

Programmi
tegevus 1:
Põhiseadusliku
korra tagamine

Programmi
tegevus 2:
Raske- ja
organiseeritud
kuritegevuse
vastane võitlus

Programmi
tegevus 3:
Elanikkonna-
kaitse, kriisideks
valmisolek ja
nende
lahendamine

Programmi
tegevus 4:
Piirihaldus

Programmi tegevus 1. Põhiseadusliku korra tagamine

Eesmärk

Eesti julgeolek ja põhiseaduslik kord on tagatud ning seda ohustavad tegurid on teadvustatud, ennetatud ja maandatud.

Mõõdikud

Mõõdiku nimi	2021 (tegelik)	2022 (tegelik)	2023 (tegelik)	2024	2025	2026	2027	2028	Allikas
Elanike osakaal, kes hindab heaks oma valmisolekut tulla toime terroriaktiga, kui see peaks juhtuma	-	-	-	-	-	Algtase selgub	-	-	Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes on puutunud kokku äärmuslusega veebis	-	-	-	-	-	Algtase selgub	-	-	Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes hindab oma valmisolekut tulla toime välisriigi mõjutustegevuse kasvuga heaks	-	-	-	-	-	Algtase selgub	-	-	Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Muudest rahvustest inimeste osakaal, kes usaldavad Venemaa-Ukraina konflikti teemal Venemaa uudistekanaaleid ja ei usalda Eesti kanaleid	-	16,6	15 (13)	14	Mõõdik muudetakse.				Riigikantselei ja Sotsiaalministeeriumi avaliku arvamuse seireuring ¹⁹

Programmi tegevuse sisu kirjeldus

Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Kaitsepolitseiamet, Päästeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Siseministeerium ja Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: põhiseadusliku korra tagamine, keemia- ja kiirgusohu kõrvaldamise teenus, objektide valvamise teenus, isikukaitse teenus, sisejulgeolekupoliitika kujundamine.

Põhiseadusliku korra tagamisel tegeletakse põhiseaduslikku korda ohustavate tegurite teadvustamise, ennetamise ja maandamisega. Selle jaoks keskendutakse eelkõige ühiskonna ühtekuuluvusele ja lõhestamise-vastase kerksuse suurendamisele, küberjulgeolekule, vastuluurevõimekuse arendamisele, riigisaladuse kaitsele, majandusjulgeoleku suurendamisele, terrorismi ja radikaliseerumise ennetamisele ja tõkestamisele, samuti arendatakse CBRN sündmusteks valmisolekut.

¹⁹ Avaliku arvamuse seireuring (märts 2023). Aasta näitaja on leitud kõigi aasta jooksul tehtud tulemuste kokku liitmisel ja nende jagamisel tehtud seirete arvuga.

Infoks valitsemisalade ülesed tegevused julgeoleku tugevdamiseks:

- julgeolekuohtude teadvustamine valitsemisalade üleselt ning nende ohtude koordineeritud maandamine;
- riigi erinevate poliitikate kaudu ühiskonna sidususe tugevdamine, sh erinevate ühiskonnagruppide lõimumise ja kohanemise toetamine;
- radikaliseerumise ennetamise riikliku tegevuskava välja töötamises osalemine ja tegevuskava rakendamine oma vastutusallas;
- ühiskonna ohuteadlikkuse ja kerksuse suurendamine erinevate kriisiolukordade, sh hübriidohtude suhtes;
- riigi toimimise jaoks olulisi teenuseid osutavate asutuste ja ettevõtete riigihangete puhul võimaluste leidmine tehnoloogiliste, tarneahelate jm sõltuvuste vältimiseks ebausaldusväärsetest kolmandatest riikidest;
- elutähtsate teenuste ja muude riigi toimimise seisukohalt oluliste teenuste riskiplaanides julgeolekuohtudega arvestamine ning nende riskide maandamine teenuste planeerimisel;
- riigi elektrisüsteemi ümberkujundamine selliselt, et maksimaalselt oleksid maandatud julgeolekuriskid;
- koostöös riigiasutustega, erasektoriga ja kogukondadega süsteemselt riigisisese koostöö arendamine vaenuliku mõjutustegevuse ja hübriidohu allikate tuvastamiseks ja tõkestamiseks sh veebis ja meedias;
- liitlasriikide ja rahvusvaheliste koostööpartnerite teadlikkuse suurendamine vaenuliku mõjutustegevuse ja hübriidohtude ning neid ohte ennetavate ja maandavate võimaluste kohta;
- ühtne lähenemine riigi andmete avalikustamisele ja juurdepääsu võimaldamise reeglitele;
- juurdepääsupiiranguga teabe kaitsmise meetmete tõhustamine (sh küberruumis).

Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks

Majandusjulgeoleku suurendamine

Sisu kirjeldus

Majandusjulgeoleku ohud on tuvastatud, teadvustatud ja loodud on maandamismeetmed.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, KAPO, PPA, JUM, MKM, VÄM, RAM, VLA, EAS ja muud ettevõtlusega seotud organisatsioonid

Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid

Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ²⁰
1.1. Arendatud on võimekust kolmandate riikide kodanike ning ettevõtete, mille puhul nad on tegelikud kasusaajad, kinnisvarainvesteeringutega seotud julgeolekuohtude teadvustamiseks, analüüsimiseks ja maandamiseks.	SIM	MKM, REP SIM, RAM, JUM, VÄM, KAPO, VLA,	2025–2026	RE, lisavajadus,	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
1.2. Loodud on haldusalade ülene majandusjulgeoleku töörühm, strateegia ja tegevuskava.	RK/ SIM	Kõik ministriumid	2025–2027	Pole lisavajadusi	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid

²⁰ Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Radikaliseerumise ja terrorismi ennetamine ning tõkestamine

Sisu kirjeldus					
Radikaliseerumise ja sellest lähtuva terrorismi oht on teadvustatud, tuvastatud, ja loodud on maandamismeetmed.					
Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, KAPO, SOM, SOM SKA, KUM, JUM, HTM, SKA, PPA, PÄA, Vanglateenistus, MTA, KOVD, noortekeskused, haridusasutused, kolmas sektor					
Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ²¹
1.3. Välja töötatud ja rakendatud on radikaliseerumise ennetamise tegevuskava. See hõlmab teadlikkuse tõstmist, radikaliseerumise ennetamise lõimimist erinevate valdkondade töökorraldusse, koostöö edendamist ja nõustamist.	SIM	SOM, SOM SKA, KUM, JUM, HTM, SKA, KOV-d	2025–2028	RE, lisavajadus, välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
1.4. Arendatud on nn Schengeni kompensatsioonimeetmeid – biomeetriliste andmete laiemat kasutamist turvalisuses, reisijate broneeringuinfosüsteemi (PNR) ning muid rahvusvahelisi ja riigisiseseid infovahetussüsteeme (sh majutusteenuste kasutajate register). Parendatud on infosüsteemide koostalitlusvõimet.	SIM, MKM	PPA, KAPO, EKEI, SMIT, MTA, RIA, AKI, JUM	2025	RE, lisavajadus, Sisejulgeoleku-fond jm välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
1.5. Välja on arendatud lennunduse taustakontrollide digitaalne menetluskeskkond.	KAPO	SIM	2026	Lisavajadus	sama
1.6. Majutusasutuse kasutaja andmete elektroonilise edastamise võimalused on kaardistatud Schengeni kompensatsioonimeetme tõhusamaks rakendamiseks, sh on kaardistatud andmete edastamise tehnilised võimalused, mõju, maksumus, arendusvajadused, õiguslikud valikuvariandid ja ettepanekud edasisteks tegevusteks.	SIM	SMIT, KAPO, PPA, MKM, EAS, VLA majutus-ettevõtjad	2025	RE, lisavajadus, välisvahendid	sama
1.7. Loodud on võimekus nõustada ja täiendada strateegilise tähtsusega objektide omanike riskianalüüse ja turvapaane julgeoleku ja avaliku korra ohtude ja maandamismeetmete osas.	PPA, KAPO	SIM	2025–2026	RE	sama

²¹ Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

CBRN²² sündmused

Sisu kirjeldus					
Reageerivatel asutustel on valmisolek reageerida CBRN sündmustele ja maandada sündmusest tulenevad täiendavad ohud.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): KAPO, PÄA, PPA, HÄK, KLIM, KEA, MKM, MTA, RAM, SOM, TEA, KaM, RK			
Vahendid: RE/lisavajadus/välisvahendid					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ²³
1.8. Arendatud on CBRN juhtasutuse valmisolekut ja reageerimisvõimekust tegutseda CBRN sündmuse korral.	KAPO, SIM, KAM, RK	PÄA, PPA, KEA, TEA, HÄK, MTA	2024–2026	RE/lisavajadus/ Sisejulgeoleku- fond jm välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
1.9. Tagatud on Päästeameti 24/7 reageerimise võimekus keemia-ja kiirgusohu sündmustele.	PÄA		2025–2027	RE	sama

Vastuluure ja riigisaladuse kaitse

Sisu kirjeldus					
Vaenulike eriteenistuste tegevus on ennetatud ja tõkestatud. Riigisaladused ja salastatud välisteave on kaitstud.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): KAPO, SIM, KAM, KV, VLA			
Vahendid: RE, lisavajadus					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ²⁴
1.10. Esitatud on ettepanekud ESSi ja teiste seaduste ajakohastamiseks, et oleks tagatud sideandmete säilitamine ja nende juurdepääs riigi julgeoleku ja raske kuritegevuse, sh terrorismi vastu võitlemise eesmärgil.	SIM, JUM		2025		„Kindla sisejulgeoleku programm“

²² CBRN (inglisekeeles Chemical, Biological, Radiological and Nuclear threats) – rahvusvaheliselt levinud lühend tähistamaks keemiliste, bioloogiliste, radioaktiivsete ja tuumamaterjalide kuritahtlikust väärkasutamisest põhjustatud ohte. CBRN sündmuste lahendamine (sh menetlemine) on KAPO pädevuses. Eesti keeles kasutatakse ka lühendit KBRT.

²³ Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid käesoleva programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

²⁴ Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Küberjulgeoleku tagamine

Sisu kirjeldus					
Riigi julgeolek on kaitstud võrgu- ja infosüsteemide kaudu tekkivate ohtude eest.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): KAPO, PPA, SIM, MKM, VLA, RIA			
		Vahendid: RE/lisavajadus/välisvahendid			
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ²⁵
Arendusülesanded planeeritakse asutuste tegevuskavades.					

Vaenuliku mõjutustegevuse ennetamine ja tõkestamine ning ühiskonna kerksuse suurendamine

Sisu kirjeldus					
Eesti omab head ülevaadet oma inforuumis toimuvast ning tegeletakse teadlikult vaenuliku mõjutustegevuse ennetamise ja tõkestamisega, sh küberruumis.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, KAPO, PPA, JUM, MKM, HTM, TTJA, KUM, SIM SKA, INSA, RK			
		Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid			
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ²⁶
1.11. Arendatakse õiguskeskkonda ja koostööd erasektoriga, et tõhustada ebaseadusliku veebisisu, sh desinformatsiooni tuvastamist ja eemaldamist ning nende allikate sulgemist või kättesaadavuse piiramist	TTJA	PPA, MKM, KuM, SiM	2024–2025	RE, lisavajadus	MKM programm, „Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
1.12. Erinevate valdkonnapoliitikate, sh strateegilise kommunikatsiooni korraldamise kaudu suurendatakse ühiskonnagruppide ohuteadlikkust vaenuliku mõjutustegevuse, sh desinformatsiooni ja lõhestuspoliitika osas ning meetmetest selle vastu.	RK	SiM, SiM SKA, KuM, MKM, HTM	2024–2025	RE, lisavajadus, välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
1.13. Luuakse tõhusad õiguslikud alused riigi julgeolekut ohustavate juriidiliste isikute sundlõpetamiseks.	SIM	JUM	2025		teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid

²⁵ Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

²⁶ Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Objektivalve ja isikukaitse

Sisu kirjeldus						
Objektide valvet ja isikukaitset arendatakse viisil, mis võimaldab toime tulla muutuvast ohupildist tulenevate ohtudega. (Möödikud ja täpsemad tegevused on esitatud programmi piiratud ligipääsuga dokumendis)		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused: PPA, KAPO, SIM, rahvusvahelised partnerid				
Olulisemad arendusülesanded		Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
1.14. Suurendatud on riikliku tähtsusega isikute kaitsmise võimekust		PPA	SIM	2025–2028	RE, lisataotlus	„Kindla sisejulgeoleku programm“

Programmi tegevus 2. Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus

Eesmärk

Kuritegevuse tasuvus on vähenenud tänu õiguskaitseasutuste võimearendustele, koostöö tõhustamisele avaliku ja erasektori vahel, kriminaaltulu leidmist ja konfiskeerimist puudutavate seaduste kaasajastamisele ning ühiskonna teadlikkuse tõstmisele.

Mõõdikud

Mõõdiku nimi	2020 (tegelik)	2021 (tegelik)	2022 (tegelik)	2023 (tegelik)	2024	2025	2026	2027	2028	Allikas
Narkootiliste ainete kasutamise otseselt tingitud surmad	-	(39)	(80)	(117)	≤ 120	≤ 100	≤ 70	≤ 70	≤ 50	Surma põhjuste register, EKEI
Elu jooksul mõnda illegaalset uimastit proovinud 15–16 aastaste osakaal	38% (2019)	-	-	-	≤ 38%	-	-	-	≤ 38%	Eesti koolinoorte uimastite tarvitamise uuring (ESPAD)
Korruptsioonitajumise indeks ²⁷ (punktid)	75	≥ 76 (74)	≥ 75 (74)	≥ 76 (76)	≥ 77	≥ 77	≥ 77	≥ 77	≥ 77	Transparency International
Elanike osakaal, kes hindavad oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest heaks	58%	58% (-)	≥ 59% (59%)	-	≥ 60%	-	≥ 60%	-	≥ 60%	Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Arestitud vara ²⁸	(10,75 mln)	(6,99 mln)	(18,37 mln)	(24,5 mln)	≥ 24,5 mln	≥ 25 mln	≥ 30 mln	≥ 40 mln	≥ 45 mln	Prokuratuur
Konfiskeeritud vara ²⁹	(2,24 mln)	(1,36 mln)	(2,39 mln)	(2,43 mln)	≥ 2,43 mln	≥ 3 mln	3,5 mln	≥ 4 mln	≥ 4,5 mln	Prokuratuur

Programmi tegevuse sisu kirjeldus

Programmi tegevuses maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Politsei- ja Piirivalveamet, Siseministeerium ja Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase poliitika kujundamine, kriminaalpoliitika kujundamine, Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse (2014–2020 ISF-P) ning korraldusasutuse (2021–2027) ülesannete täitmine, raskete peitkuritegude avastamise teenus, tunnistajakaitse ja varitegevuse teenus.

Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastaseks võitluseks tehakse tulemuslikumat koostööd erinevate asutuste vahel ja luuakse õiguskaitseasutustele paremad eeldused raske ja organiseeritud kuritegevusega võitlemiseks. Peamised tegevussuunad on seotud küber- ja narkokuritegevuse vastase võitluse, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise, ning korruptsiooni tõkestamise, samuti majanduskuritegevuse vastase võitluse, kriminaaltulu tuvastamise ja konfiskeerimise, inimkaubanduse tõkestamisega.

²⁷ Indeks koondab eri allikate andmeid ärivaldkonna ja riigiekspertide hinnangust avaliku sektori korruptsiooni tajumisele skaalal 1–100 punkti, kus 100 tähistab tajutava korruptsiooni puudumist ning asetab enam kui 180 riiki pingeritta.

²⁸ Arvestatakse uurimisasutuste poolt aasta jooksul prokuratuuri menetlusotsuseks edastatud kriminaalasjades arestitud vara väärtust

²⁹ Arvestatakse jõustunud kohtulahendiga konfiskeeritud vara väärtust

Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks

Küberkuritegevuse vastane võitlus

Sisu kirjeldus					
Parandatud on võimekust küberkuritegevuse terviklikuma ülevaate koondamiseks, selle ulatuse, trendide, ohu ja riskide hindamiseks ning ennetuslike, menetluslike tegevuste ja analüüsil põhinevate eesmärkide seadmiseks.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, PPA, EKEI, JUM, MKM, RIA, Prokuratuur			
		Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid			
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse
2.1. PPA on loonud võimalused põhjaliku küberkuritegevuse statistilise keskkonna ja tulevikutrendide järjepidevaks analüüsimiseks.	PPA		2025	RE, Sisejulgeoleku-fond jm välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“
Sisu kirjeldus					
Küberkuritegude menetlemine, toimepanijate ja kriminaalse tulu tuvastamine on tõhusam, prokuratuuri saadetud juhtumite ja isikute arv on suurenenud ning rahvusvahelisel tasandil ollakse pädev koostööpartner.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, PPA, SKA, EKEI, JUM, Prokuratuur			
		Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid			
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ³⁰
2.2. Sihtrühmad on läbinud väljatöötatud koolituskavadele tugineva täiendõppe.	PPA	SKA	2028	RE, Sisejulgeoleku-fond jm välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“
2.3. Loodud on riigiülesele küberkuritegudele spetsialiseerunud menetlusüksused ja suurendatud on isikukoosseisu vastavalt PPA vajadustele ning struktuuri analüüsile.	PPA	SIM	2028	RE, lisavajadus	„Kindla sisejulgeoleku programm“

³⁰ Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid sinise programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Narkokuritegevuse vastane võitlus

Sisu kirjeldus					
Parandatud on eeldusi narkootikumide pakkumise ja kättesaadavuse vähendamiseks Eestis, sh interneti vahendusel. Oluliselt on vähendatud narkootikumide levitamist noortele ning narkootikumide tarvitamisega seonduvaid kahjusid.	Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, PPA, SKA, SMIT, EKEI, JUM, SOM, MTA, TAI, Prokuratuur, RA, Vanglateenistus, teenusepakkujad				
Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Kaasvastutaja	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ³¹
2.4. Arendatud on andmebaase, nt (nt PRIS) arendamine parendamaks narkosüütegude andmete (sh süüteoga seotud ained, määratud karistused või alternatiivsed meetmed karistusele ning informatsioon nende täitmise kohta) sisestamise kvaliteeti, andmete kättesaadavust ning eri asutuste andmete (nt TEHIK üledoosid) ristkasutatavust. (Suureneb võimekus andmete põhjal koostada ohuhinnanguid, hinnata karistuspoliitika mõju ja teha muud analüütilist tööd.)	JUM, SIM	PPA, SKA, MTA, RA, EKEI, Prokuratuur, Vanglateenistus, SMIT	2024–2026	RE, välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade programmid
2.5. Programmide (nt VALIK, SÜTIK, Puhas Tulevik) kättesaadavust on laiendatud vajaduspõhiselt, mille eesmärk on suunata narkootikume tarvitavad süütegijad, sh alaealised, karistusmeetmete rakendamise asemel tervise- või sotsiaalteenustele (nõustamine, ravi, asendusravi, tugiisiku teenus jt).	SOM, TAI	JUM, PPA, SIM, MTA, Prokuratuur, SOM, TAI, teenuse-pakkujad	2024–2025	RE, välisvahendid	sama
2.6. Laiendatud on narkootikumide levikust tingitud ohtudest teavitamist, eelkõige meelelahutuskeskkonnas (ööklubid, festivalid jne) ning uute ja eriti ohtlike ainete eest hoiatamise lahenduse ettepaneku väljatöötamine.	SOM	PPA, TAI	2024–2025	RE	sama
2.7. Üledoosisurmade vähendamiseks on varustatud Politsei- ja Piirivalveameti esmareageerijad naloksoonikomplektidega.	PPA	SOM, SIM, TAI	2024–2025	RE	sama
2.8. Tagatud on uutele narkootilistele ja psühhotropsetele ainetele ajutise käitlemispiirangu rakendamise võimalus.	SOM	SIM, PPA, MTA, EKEI, RA	2024–2025	RE	sama
2.9. Narkoväärtegude avastamise, menetlemise praktika ja meetmete mõju on uuritud.	PPA	SIM, JUM	2025	lisavajadus	sama
2.10. Ametnikke on vajaduspõhiselt lähetatud sihtriikidesse, et narkokuritegevuse vastases võitluses lähiriikidega koostööd tugevdada, operatiivset	PPA	SIM	2026	RE, lisavajadus	„Kindla sisejulgeoleku programm“

³¹ Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

teabevahetust tagada, kriminaalteabe vahetust parandada ja teostada ühiseid menetlusi narkokaubanduse valdkonnas.					
2.11. Kaardistatud on teistes riikides ja asutustes kasutatavate narkootiliste ainete määramise või joobe tuvastamisega seotud tehnilised vahendid (nt spektromeetrite), nende vajadus ja kasu on hinnatud ning need on hangitud.	PPA, MTA	SIM, RAM	2024–2028	lisavajadus	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
2.12. Uimastite valdkonnas ennetustegevuste ja õigusrikkumistele reageerimisel on määratud strateegilised tegevused, kaardistatud partnerid ning koostatud ja ellu viidud huvikaitse plaan.	PPA	SIM, TAI, teenusepakkujad	2024–2028	RE, lisavajadus	sama
2.13. Kaasajastatud on õigusrikkujate narkojoobe tuvastamise protsessi.	SIM, PPA	JUM, EKEI	2024–2026	RE	sama

Rahapesu ja terrorismi rahastamise ennetamine ja tõkestamine

Sisu kirjeldus					
Rahapesuvastane strateegiline analüüs võimaldab tuvastada võimalikud rahapesuskeemid.	Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, RAM, RAB, Prokuratuur, FI, JUM, Eesti Pank, MTA Vahendid: RE, välisvahendid				
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ³²
2.14. Arendatud on IT-süsteem, mis võimaldab Rahapesu Andmebüroo olemasolevaid andmeid strateegilise analüüsi jaoks töödelda.	RAB	RAM, SMIT	2026	RE, välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
2.15. Arendatud on veebiportaal, mis koondab kohustatud isikute teadete ja nendele tagasiside andmise funktsionaalsuse, mis suurendab kasutusmugavust, aitab tõsta rahapesule ja terrorismi rahastamisele viitavate teadete kvaliteeti, millest tulenevalt paraneb ka RABi edastatud info uurimisasutustele ning seeläbi parandada kogu valdkonna efektiivsust.	RAB	RAM, SMIT	2025	RE, Sisejulgeolekufond jm välisvahendid	RAM seonduv programm
Sisu kirjeldus					

³² Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Arendatud on uurimisasutuste võimekust rahapesu ning terrorismi rahastamise tõhusamaks avastamiseks ja tõkestamiseks.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, RAB, Prokuratuur, JUM, FI, RAM, MTA, KAPO

Vahendid: RE

Korruptsiooni tõkestamine³³

Sisu kirjeldus

Korruptsiooni tõkestamise võimekus muutub tõhusamaks.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, PPA, JUM, Prokuratuur

Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid

Olulisemad arendusülesanded

Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, milles planeeritakse ³⁴
-----------	-------------	-------	----------	--

2.16. PPAs on suurendatud erasektori korruptsiooni uurimisvõimekust.

PPA

SIM

2025–
2026

RE,
lisavajadus
*

„Kindla sisejulgeoleku programm“, „Korruptsioonivastase tegevuskava 2021–2025“ elluviimiseks

Majanduskuritegevuse vastane võitlus

Sisu kirjeldus

Euroopa Liidu finantshuvide kaitsmise tõkestamise võimekus muutub tõhusamaks.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): PPA, Prokuratuur, MTA

Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid

Olulisemad arendusülesanded

Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
-----------	-------------	-------	----------	-----------------------------

2.17. PPAs on suurendatud ELi finantshuve kahjustavate kuritegude uurimisvõimekust.

PPA

SIM

2025–2026

RE, lisavajadus,*

„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid

³³ Korruptsiooni tõkestamise ja ennetamise teemad on terviklikult kajastatud JUM koordineeritud dokumendis „Korruptsioonivastane tegevuskava 2021–2025“, siseturvalisuse programmis on ennekõike Siseministeriumi vastutusega tegevuste ülevaade.

³⁴ Sama, mis eelmine joonealune selgitus.

Kriminaaltulu tuvastamise, arestimise ja konfiskeerimise võimekus

Sisu kirjeldus					
Kuritegelikul teel saadud tulu leidmise, arestimise, haldamise ja konfiskeerimise suutlikkus ning menetlejate teadlikkus on kasvanud.			Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, PPA, SKA, JUM, Prokuratuur, MTA, KLIM		
Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse ³⁵
2.18. Välja on töötatud täiendavad regulatiivsed seadusemuudatused, mis võimaldavad süüdimõistva kohtuotsuseta vara konfiskeerida koos täiendavate vara arestimise ja konfiskeerimise meetmetega.	JUM, SIM, RaM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KeA, Kohtud	2025–2026	RE	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid
2.19. Loodud on kuritegevuse varalise mõjutamise strateegia, mille kasutuselevõtmisega tagatakse jätkusuutlikkusele ülesehitatud strateegia asutuste ja institutsioonide koostööst, tegevustest ja eesmärkidest.	JUM, SIM, RaM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KeA, Kohtud	2025–2027	RE	(sama)
2.20. Loodud on konfiskeeritud vara fond, mille kasutuselevõtmisega luuakse menetlejale efektiivsust tagavateks tegevusteks toetuse taotlemise võimalus.	JUM, SIM, RaM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KeA, RaB	2025–2026	RE	(sama)
2.21. Prokuratuuris, uurimis- ja teistes asutustes on suurendatud kuritegeliku tulu leidmise, arestimise ning finantskuritegude menetlemise ja analüüsivõimekust.	Prokuratuur, PPA, MTA, KeA, kohtud, SKA, SiM	JuM, RaM, Klim	2025–2030	RE, lisavajadus, *	(sama)
2.22. Loodud on vara haldamise kesküksus või uurimisasutustes on suurendatud leitud, arestitud, võõrandatud ja konfiskeeritud vara haldamise võimekust.	RaM, SiM, JuM, PPA, MTA,		2025–2027	RE, lisavajadus, Sisejulgeoleku-fond jm välisvahendid*.	(sama)

³⁵ Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Sisu kirjeldus					
Loodud on riigiülene võime koguda ja analüüsida teavet süüteo menetluses varale sätestatud piirangute ja konfiskeerimise kohta.			Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles alaprogrammis / ei planeeri): SIM, PPA, JUM, Prokuratuur, MTA		
Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
2.23. Loodud on automatiseeritud analüüsivõimekused, mis võimaldavad süüteo menetluse ahelas jälgida arestitud ja konfiskeeritud vara liikumist ning varale kohaldatud piiranguid, arvestada haldamisega seotud kulutusi ning esitada vajalikke statistilisi tervikülevaateid.	JUM, SIM, RaM	PPA, MTA, Prokuratuur, KAPO, KeA, Kohtud	2025–2027	RE, lisavajadus, *	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid

Inimkaubanduse ennetamine ja tõkestamine

Sisu kirjeldus					
Suurenenud on inimkaubanduse juhtumite tuvastamise võimekus ja juhtumite lahendamise tegevate spetsialistide teadlikkus. Arendatud on riigisest ja rahvusvahelist koostööd ja infovahetust.			Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles alaprogrammis / ei planeeri): JUM, PPA, SIM, Prokuratuur, SOM, erasektor, kolmas sektor		
Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse ³⁶
2.24. On läbi viidud täiendkoolitused esmatasandi spetsialistide riigi-, era- ja kolmandast sektorist inimkaubanduse tõhusamaks märkamiseks, kriminaalmenetluse korraldamiseks ja ohvrite abistamiseks. Vajadusel on kaasajastatud või koostatud vajalikud koolitus- ja juhendmaterjalid.	JUM	SIM, SOM, SOM SKA, SIM SKA, PPA, TI, Prokuratuur, erasektor, kolmas sektor	2025–2027	RE, Sisejulgeolekufond	„Kindla sisejulgeoleku programm“, teiste tulemusvaldkondade seonduvad programmid

³⁶ Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid sinise programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Programmi tegevus 3. Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine

Eesmärk

Eesti ühiskond ja inimesed on valmis toime tulema erinevate kriisidega. Elutähtsate teenuste toimimine on tagatud. Loodud on senisest paremad eeldused, et kriisidest põhjustatud kahjud oleksid riigile ja elanikele võimalikult väikesed.

Mõõdikud

Mõõdiku nimi	2019	2020 (tegelik)	2021 (tegelik)	2022 (tegelik)	2023 (tegelik)	2024	2025	2026	2027	2028	Allikas
Kohalike omavalitsuste kriisideks valmisoleku indeks	-	-	6	(6)	7 (-)	7	7	7	7	7	PÄA
Elanike osakaal, kes hindavad heaks Eesti valmisolekut tulla toime erinevate kriisidega	-	(56%)	-	≥ 56% (56%)	-	≥ 60%	-	≥ 60%	-	≥ 60%	Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike hädaolukordadeks valmisoleku indeks	45	-	≥ 50 (45)	-	≥ 57 (44,1)	-	≥ 65	≥ 65	-	≥ 65	PÄA
Siseministeriumi valitsemisala asutuste kriisideks valmisoleku indeks ³⁷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	SiM
Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime ³⁸	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PÄA
Elanike osakaal, kellele on tagatud avalikud varjumiskohad	-	-	-	-	-	10%	-	-	15%	-	PÄA
Ohuteavituse kanalite arv	-	-	-	-	(2): SMS ja ERR	2: SMS ja ERR	2: SMS ja ERR	2: SMS ja ERR	6: SMS, ERR, Galileo satelliitsüsteem, sireenivõrgustik, mobiilirakendused	6: SMS, ERR, Galileo satelliitsüsteem, sireenivõrgustik, mobiilirakendused	SiM

³⁷ Siseministeriumi valitsemisala kriisideks valmisoleku hindamise mõõdik töötatakse välja 2025. aasta jooksul.

³⁸ Ulatusliku evakuatsiooni võime juures hinnatakse olemasolevate evakuatsioonikohtade arvu, majutusvarustuse olemasolu ja evakuatsiooni läbiviimiseks koolitatud inimeste hulka.

Programmi tegevuse sisu kirjeldus

Programm keskendub Siseministeeriumi valitsemisala asutuste eest veetavatele tegevusele. Programmi tegevuse maksumuses kajastavad oma teenuste prognoositavat kulu Siseministeerium, Päästeamet, Häirekeskus ja Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse järgmisi teenuseid: elanikkonnakaitse poliitika kujundamine, riskikommunikatsiooni teenus, elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teenus, hädaolukorra riskihalduse teenus, kriisijuhtimise teenus, piiriülese päästetöö ja humanitaarabi teenus, ulatusliku evakuatsiooni teenus, kriisikommunikatsiooni teenus, kriisinfo teenus ning 2025. aastast varjumise teenus ja kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise teenus.

Programmi tegevuse abil parandatakse kriisideks valmisolekut, sh arendatakse elanikkonnakaitset. Kriisideks valmisoleku parendamiseks hoiavad Siseministeeriumi haldusala asutused ajakohasena hädaolukorra riskianalüüsid ja hädaolukorra lahendamise plaanid, samuti on valmis abistama partnereid kriiside lahendamisel. Päästeamet nõustab kohalikke omavalitsusi kriisideks valmisoleku tõstmisel. Ühtlustatakse hädaolukordadeks ja riigikaitse kriisideks valmistumise ning kriisiaegse juhtimise ja koostöö korraldust. Elanikkonnakaitse arendamise eesmärk on suurendada kogu ühiskonna kerksust, sh inimeste enda valmidust kriisides toime tulla ja taastuda, nii et kriisis oleks inimeste elu ning tervis kaitstud. Elanikkonnakaitse arendamiseks tõhustatakse Päästeameti meetmeid nagu pääste- ja demineerimistöid, ulatuslik evakuatsioon, ohuteavitus ja kriisikommunikatsioon ning varjumine.

Kriisideks valmistumine tähendab, et valmistutakse olukordadeks, kus ei piisa enam asutuse igapäevaselt osutatavatest teenusest vaid tuleb ellu viia tegevusi, mida igapäevaselt ei tehta (nt ulatuslik evakuatsioon). Reeglina ei muutu asutuse tegevuste iseloom, vaid neil tuleb oma teenuseid osutada tavapärasest suuremas mahus või tavapärasest erinevates tingimustes. Seetõttu tähendab kriisideks valmistumine reeglina, et arendusi ei tehta mitte ainult uute teenuste loomiseks, vaid tõstetakse tavapäraste teenuste toimepidevust või luuakse valmisolek osutada konkreetset teenust tavapärasest oluliselt suuremas mahus. Seetõttu osa kriisideks valmisoleku jaoks tehtavast on planeeritud teistes „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ programmides ning ka arenduste jaoks suunatud raha on kajastatud osaliselt teistes programmides. Vabariigi Valitsuse otsusega on Siseministeeriumi valitsemisalale otsustatud eraldada neljaks aastaks 35 miljonit eurot laiapidse riigikaitse tegevusteks, sh elanikkonnakaitseks ja kriisideks valmistumiseks. Eelarvehendid kajastuvad praegu Vabariigi Valitsuse sihtotstarbelises reservis ja eraldatakse Siseministeeriumi eelarvest iga jooksva aasta alguses.

Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks

Olukorrateadlikkuse tagamine

Sisu kirjeldus					
Siseministeeriumi valitsemisala juhtkonna otsustusprotsess on toetatud (info liikumine asutuse siseselt ja partnerite vahel, olukorrapildi koostamine ja sellele tähenduse andmine ja selle baasil prognoosi koostamine edasisteks arenguteks).			Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / <i>ei planeeri</i>): SIM, SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT		
Vahendid: RE					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse ³⁹
3.1 Info jagamise keskkonda (Sitrep) on arendatud kasutajate vajadustest lähtuvalt, käideldavust on tõstetud ja loodud on võimalused ohuteavituse keskseks haldamiseks.	SIM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT, KOV-id, KaM, KV	2024–2027	RE	„Kindla sisejulgeoleku programm“
3.2 Loodud on analüütiline võimekus olukorrapildile tähenduse andmiseks ja edasise arengute prognooside koostamiseks.	SIM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT	2025	RE	sama

Kriisideks valmistumine

Sisu kirjeldus					
Tagatud on Siseministeeriumi valitsemisala asutuste kriitiliste teenuste ja funktsioonide toimepidevus. Seal hulgas Siseministeeriumi asutused on loonud omale jätkusuutlikkuse tagamiseks vajalikud kriisireservid.			Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / <i>ei planeeri</i>): SIM, SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT		
Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid					
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse ⁴⁰

³⁹ Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

⁴⁰ Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

3.3 Suurendatud on SiM valitsemisala asutuste kriitiliste teenuste toimepidevust, sh luuakse varud koos ladustamise võimalustega.	SiM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT,	2024–2027	RE/Ühtekuuluvu sfond	„Kindla sisejulgeoleku programm“
3.4 SiM valitsemisala asutused on kriisi ajal oma ülesannete jätkusuutlikuks täitmiseks loonud piisavas mahus kriisireservi vastava väljaõppega inimestest, keda on kriisi lahendamisse võimalik kaasata.	SiM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT	2026–2028	RE	sama
3.5 Päästevõrgustik on valmis riigikaitseolukordades autonoomselt tegutsemiseks, sh on tõstetud kutseliste ja ja vabatahtlike taristu kriisideks valmisolekut.	PÄA		2027	RE	sama
3.6 Suurendatud on Päästeameti logistilist võimet elanikkonnakaitse ja toimepidevuse toetamiseks.	PÄA	SIM	2026–2028	RE	sama
3.7 SiM valitsemisala asutustes on kasutusele võetud ühtne laohalduse tarkvara, mis tagab olukorrateadlikkuse materiaalsest valmisolekust.	SiM	SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT,	2024–2027	RE	sama

Sisu kirjeldus

SIM valitsemisalas on valmistunud kriiside lahendamiseks arvestades kehtivaid ohuprognose. Kriisiplaanid on uuendatud ja loodud on kriisijuhtimise võime, mis toetab kehtivate kriisiplaanide rakendamist.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT
Vahendid: RE

Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse ⁴¹
3.8 Arendatud on võimekust kriisides massiliselt hukkunutega tegutsemisel.	PPA	SIM	2026	RE	„Kindla sisejulgeoleku programm“
3.9 Jätkatud on massiohje võimearendust ja väljaõpet (treening, koolitus, õppused).	PPA	JuM, SIM	2024–2027	RE	sama
3.10 Suurendatud on Päästeameti valmisolekut ja võimet juhtida ning koordineerida elanikkonnakaitse tegevusi kriisi ajal	PÄA	KOV, SiM	2024–2027	RE	sama
3.11 Arendatud on sündmuste planeerimise ja juhtimise tarkvara (REMIS), mis suurendab ressursimahukate ja kriisi sündmuste efektiivsemat planeerimist ja lahendamist.	PPA	SIM	2024–2027	RE	sama

⁴¹ Need on arengudokumentid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

Sisu kirjeldus					
Rahvusvahelise koostöö partnerasutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega toetab kriiside lahendamist. Siseministeeriumi valitsemisala asutused on valmis oma tegevusi rahvusvaheliselt koordineerima, sh loodud on valmidus abi vastu võtta või ise võimalusel partneritele abi osutada.			Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, SKA, PÄA, PPA, KAPO, HÄK, SMIT		
			Vahendid: RE		
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse ⁴²
3.12 PÄA rahvusvahelise abi vastuvõtmise ja andmise võimet on suurendatud. Loodud on demineerimise (EST-EOD), Metsamooduli (GFFF), Tehnilise toetuse moodul (TAST) ja tagatud nende ja olemasolevate moodulite ülalpidamine.	PäA	SIM	2025–2028	RE	„Kindla sisejulgeoleku programm“

Elanikkonnakaitse arendamine

Sisu kirjeldus					
Siseministeeriumi valitsemisala elanikkonnakaitse meetmed on arendatud vastavalt Elanikkonnakaitse tegevuskavas 2024-2027 määratud sihttasemetele.			Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): SIM, SKA, PÄA, HÄK		
			Vahendid: RE		
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse ⁴³
3.13 Loodud on keskselt hallatav terviklik ohuteavituse süsteem.	SIM	PÄA, HÄK, MKM, RIKS, SMIT, KOV	2024–2027	RE	„Kindla sisejulgeoleku programm“
3.14 Suurendatud on elanikkonna ulatusliku evakueerimise võimet.	PÄA	KOV, PPA, KL	2024–2027	RE	sama
3.15 VPK-de toimepidevuse parendamine ja PÄA võimekuse suurendamine vabatahtlike päästjate kaasamiseks elanikkonnakaitse tegevustesse	PÄA	SIM	2024–2027	RE	sama

⁴² Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

⁴³ Need on arengudokumendid, mille raames selle programmi elluviimist toetavad tegevused ja raha planeeritakse. Märgitud on vaid need teistes arengudokumentides planeeritavad alatulemused, mille saavutamata jätmisel jääksid siinse programmi eesmärgid saavutamata, ja mille puhul on seetõttu vaja teha enam koostööd.

3.16 Loodud on õiguslik alus varjendite ja varjumiskohtade loomiseks ja suurendatud on elanikele mõeldud varjumiskohtade arvu	PÄA	SIM	2024–2027	RE	<i>sama</i>
3.17 Läbi on viidud koolitusi KOV-de kriisivalmiduse suurendamiseks.	PÄA	KOV, SIM	2024–2027	RE	<i>sama</i>
3.18 Elanike teadlikkuse ja valmisoleku tõstmiseks suunatud Päästeameti tegevused on ellu viidud.	SIM	PÄA, SKA, HTM	2024–2027	RE/Ühte-kuuluvusfond	<i>sama</i>
3.19 Sisekaitseakadeemia ja PÄA koostöös loodud EKK veebikoolitus on hoitud käigus ja ajakohasena (vastutaja SKA)	SKA	SiM	2024–2027	RE	<i>sama</i>
3.20 Loodud on EKK koolitajate koolituse süsteem eesmärgiga tagada EKK koolituste ühtlane kvaliteet.	SKA	SiM	2024–2027	RE	<i>sama</i>

Programmi tegevus 4. Piirihaldus

Eesmärk

Eesti piir kui Euroopa Liidu välispiir on valvatud ja kaitstud. Tagatud on piirirežiimi nõuete täitmine, tõkestatud on piiri ebaseaduslik ületamine, ebaseaduslikud toimingud piiri lähedal, inimkaubandus ja salakaubavedu. Eesti piiril on tagatud reisijasõbralik piirikontroll, mis vastab Schengeni ühtse viisaruumi nõuetele.

Mõõdikud

Mõõdiku nimi	2020 (tegelik)	2021 (tegelik)	2022 (tegelik)	2023 (tegelik)	2024	2025	2026	2027	2028	Allikas
Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega	≥ 8% (8,3%)	≥ 8% (8,3%)	≥ 8% (8,3%)	≥ 8% (8,3%)	≥ 25%	≥ 36%	≥ 85%	≥ 95%	100%	PPA
Järvepiiri kaetus tehnilise seirega	≥ 100% (100%)	≥ 100% (100%)	≥ 100% (100%)	≥ 100% (100%)	100%	100%	100%	100%	100%	PPA
Jõeapiiri kaetus tehnilise seirega	≥ 70% (70%)	≥ 70% (70%)	≥ 70% (70%)	≥ 70% (70%)	≥ 70%	≥ 80%	≥ 80%	≥ 100%	100%	PPA

Programmi tegevuse sisu kirjeldus

Programmi tegevuses kajastavad oma teenuste raha Politsei- ja Piirivalveamet, Siseministeerium ning Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus. Programmi tegevuse eesmärgi saavutamiseks osutatakse näiteks järgmisi teenuseid: piirivalvepoliitika kujundamine, Sisejulgeolekufondi (2014–2020 ISF-B) vastutava asutuse ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (2021–2027 BMVI) korraldusasutuse ülesannete täitmine, piiri valvamise teenus, piirikontrolli teostamise teenus.

Piirihaldus on suunatud nii Eesti kui Euroopa Liidu välispiiri valvamisele ja kaitsmisele selliselt, et see oleks piisav julgeoleku tagamiseks. Piirihalduse kvaliteedi kontrollimiseks viiakse regulaarselt Euroopa Komisjoni poolt läbi Schengeni hindamisi ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti poolt liikmesriikide haavatavuse hindamisi. Piiri valvamise ja kaitsmisega tõkestatakse piiri ebaseaduslikku ületamist, ebaseaduslikke toiminguid piiri lähedal, inimkaubandust ja salakaubavedu. Samuti tagatakse reisijasõbralik piirikontroll, mis vastab Schengeni ühtse viisaruumi nõuetele. Piirihalduse toimingud viiakse läbi austades põhiõigusi ning järgides täielikult inimväärikust.

Siseministeeriumi üheks prioriteediks on idapiiri välja ehitamine. 2025. aasta lõpuks on kavas välja ehitada maismaapiiri taristu vastavalt idapiiri väljaehitamise projekti skoobis kokku lepitule. Vastavalt piirilõikude valmimisele varustatakse see vajaliku valve- ja seiretehnikaga. 2021. aasta lõpus otsustas Vabariigi Valitsus eraldada piirihalduse seotud täiendavate arendusplaanide elluviimiseks Siseministeeriumile 22,47 miljonit eurot. Nimetatud summa eest rajatakse maismaapiirile viivitusaed, kohtadesse, kus oldi sellest piiratud eelarve tõttu loobunud ning jätkatakse vahepeal peatatud tegevusi Narva jõepiiri valvamise võimekuse tõstmiseks. 2024. aastaks eraldati idapiiri väljaehitamiseks täiendavalt 12,10 miljonit eurot, et rajada varasemalt loobunud lõikudesse patrulltee ning luua valmisolek nende piirilõikude varustamiseks alalise valvetechnikaga.

Idapiiri väljaehitamisega jätkatakse vastavalt projekti tegevuste- ja ajakavale ning täiendavate eelarveliste vahendite saamisel on võimalik idapiiri taristu täielikult välja ehitada ning varustada vajaliku valve- ja seiretehnikaga 2027. aasta lõpuks.

Olulisemad arendusülesanded ja lähtekohad teenuste planeerimiseks

Piirikontroll ja riigipiiri valvamine

Sisu kirjeldus					
Piirikontroll on reisijasõbralik, arvestab piiriliikluse mahtu ja intensiivsust, vastab Schengeni õigustiku nõuetele ning aitab tõkestada ebaseaduslikku piiriületust, inimkaubandust ning salakaubavedu Eestisse piiripunktide kaudu.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): PPA, SIM, SMIT, SKA, VÄM, RAM, MKM, MTA, KV, VTA Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid			
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
4.1 Suurendatud on automatiseeritud piirikontrolli kasutajate osakaalu ning tagatud on automaatsete piirikontrollivärvate jätkusuutlik haldamine.	PPA, SMIT	SIM	2024–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“
4.2 Kasutusele on võetud innovaatilised IT lahendused (sh usaldusväärse reisija programm) ning tagatud nende jätkusuutlikkus.	PPA, SMIT	SIM	2025–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	sama
4.3 Piirikontrolli vahendeid on täiendatud.	PPA, SMIT	SIM	2024–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	sama
Sisu kirjeldus					
Suurendatud on piiri (maismaapiiri, õhupiiri ja merepiiri) valvamise ja kaitsmise ning piiride seire kvaliteeti, et tõkestada ebaseaduslikku piiriületust, inimkaubandust ning salakaubavedu Eestisse piiripunktide vahelisel alal.		Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): PPA, SIM, SMIT, MTA, KV, KL Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid			
Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
4.4 Valmis on ehitatud idapiiri maismaaosa ja Narva jõepiiri valvamiseks vajalik taristu. Taristu on varustatud tehniliste seiresüsteemidega ning korraldatud on nende hooldus.	PPA	SIM, SMIT	2024–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“

4.5 Idapiiril on välja ehitatud kaasaegsed juhtimiskeskused.	PPA	SIM	2024–2026	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	<i>sama</i>
4.6 Mehitamata õhusõidukite tuvastamise süsteem ja tõrjumise vahendid on kasutusele võetud.	PPA	SIM, SMIT	2025–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	<i>sama</i>
4.7 Piiri valvamise tehnikat ja varustust on täiendatud.	PPA	SIM	2024–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	<i>sama</i>
4.8 Peipsi järvistul on loodud tehnilise kaldavaatlus- ja riigipiirivaatlusvõimekus.	PPA	SIM	2025–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	<i>sama</i>

Sisu kirjeldus

Piirihalduses kasutatakse innovaatilisi lahendusi, tagatud on infosüsteemide arendused, koostalitlusvõime ning jätkusuutlik arendamine, et tõkestada ebaseaduslikku piiriületust, inimkaubandust ning salakaubavedu Eestisse.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): PPA, SIM, SMIT, MTA, KV, KL

Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid

Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
4.9 Arendatud on piirihalduseks ja piiriülese kuritegevuse tõkestamiseks vajalikke infosüsteeme, tagatud on nende koostalitlusvõime ning jätkusuutlikkus (EES ⁴⁴ , ETIAS ⁴⁵ , PIKO ⁴⁶ , PNR ⁴⁷ , ESIS, ESIS_ADMIN, SIS Recast II etapp jms ⁴⁸).	PPA, SMIT	SIM	2024–2027	RE, piirihalduse ja viisapoliitika rahastu jm välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“

Piiriolukorra teadlikkuse tagamine ning operatiiv- ja rahvusvaheline koostöö

Sisu kirjeldus

Tagatud on riskianalüüsi põhine patrullide väljapanek piirivalvamiseks ja vajalik ressurss piirikontrolli sujuvaks toimimiseks, et ennetada ja minimeerida võimalikke ohtusid.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): PPA, SIM, SMIT, SKA, VÄM, RAM, MKM, MTA, KV, VTA

Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid

⁴⁴ EES (Entry/Exit System) – Euroopa Liidu sisenemise ja väljumise süsteem

⁴⁵ ETIAS (European Travel Information and Authorisation System) - Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem

⁴⁶ PIKO – piirikontrolli andmekogu

⁴⁷ PNR (Passenger Name Record) – Broneeringu infosüsteem

⁴⁸ SIS (Schengen Information System) – Schengeni infosüsteem

Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
4.10 Politsei- ja Piirivalveameti Andmelao infosüsteemi (ALIS) arendused on viidud ellu, et võimaldada piirihalduses rakendada CIRAM ⁴⁹ põhisk riskide ja ohtude hindamist piirikontrollis ja piiride valvamilisel.	PPA, SMIT	SIM	2024–2025	RE, välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“

Sisu kirjeldus

Tagatud on piiriolukorra pildi haldamine ja teabevahetus siseriiklike partneritega, liikmesriikidega ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga, et ennetada ja minimeerida võimalikke ohtusid.

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): PPA, SIM, SMIT, SKA, VÄM, RAM, MKM, MTA, KV, VTA

Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid

Olulisemad arendusülesanded	Vastutaja	Seotud pool	Aasta	Vahendid	Programm, kus planeeritakse
4.11 Kasutusele on võetud ühtne seirepiltide haldussüsteem.	PPA	SIM	2026	RE, välisvahendid	„Kindla sisejulgeoleku programm“
4.12 Rakendatud on täies funktsionaalsuses politsei taktikalise juhtimise andmekogu (KILP). Tagatud on KILP koostalitlusvõime liidestatud infosüsteemidega ning selle jätkusuutlikkus.	PPA, SMIT	SIM	2026	RE, Euroopa Regionaalarengu Fond (ehk SF) jm välisvahendid	sama

Sisu kirjeldus

Integreeritud piirihalduse eesmärkide saavutamiseks tehakse koostööd liikmesriikidega, Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametiga (Frontex) ning teiste liidu asjaomaste institutsioonide, asutuste (sh riigi siseste asutustega), kui ka kolmandate riikidega (selleks osaletakse näiteks Frontexi ühisoperatsioonidel, lähetatakse kontaktametnik peamisesse ebaseadusliku rände ja organiseeritud kuritegevuse lähte ja transiitriiki ning Frontexisse).

Seda aitavad oma teenuste kaudu saavutada järgmised asutused (planeerivad oma teenuste raha selles programmis / ei planeeri): PPA, SIM, SMIT, SKA, VÄM, RAM, MKM, MTA, KV, VTA

Vahendid: RE, lisavajadus, välisvahendid

Olulisemad arendusülesanded

Programmis arendusülesandeid hetkel planeeritud ei ole, sisu kirjelduses kokkulepitust lähtuvalt viiakse vajalikke tegevusi ellu ja planeeritakse need kas asutuse tegevuskavas või tööplaanis.

⁴⁹ CIRAM (Common Integrated Risk Analysis Model) – ühtne integreeritud riskianalüüsi mudel.

5. Programmi juhtimiskorraldus

Ülevaade programmi koostamise, elluviimise ja aruandluse korraldusest

Programm **ajakohastatakse kord aastas** riigieelarve koostamise käigus, et tagada kooskõla riigi eelarvestrateegia ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi **kooskõlastavad programmi kaudu oma teenuste raha planeerivad ministeeriumid** ning selle **kinnitab valdkonna eest vastutav minister** või ministrid pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist. Programm tehakse kättesaadavaks ja vajaduse korral esitatakse teadmiseks või arvamuse avaldamiseks teistele programmi eesmärkidesse panustavatele pooltele.

Programm annab suuna välisvahendite planeerimisele ja kasutamisele.

Programmi elluviimist juhivad ja järelevalvet selle elluviimise üle teevad järgmised Siseministeeriumi asekantslerid:

- 1) sisejulgeoleku asekantsler;
- 2) pääste- ja kriisivalmiduse asekantsler.

Programmi elluviimist koordineerib ja selle täitmise üle teeb järelevalvet Siseministeerium. **Programmi seire toimub kord aastas tulemusaruande koostamise käigus**. Siseministeerium koostab tulemusaruande tervikdokumendi. Arengukava täitmise aruandluse, sh programmi aruandluse ja lõpparuande koostamisel lähtutakse seda reguleerivatest Vabariigi Valitsuse määrustest.

Siseturvalisuse arengukava juhtkomisjon annab valdkonna arengukavaga seotud tulemusaruande põhjal soovitusi valdkonna arengukava eesmärkide elluviimisega seotud ja neile kaasa aitavate programmide algatamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks.

Vajaduse korral **moodustatakse Siseministeeriumi poolt täiendavaid töörühmi ja korraldatakse arutelusid** programmi elluviimisega seotud poolte ja huvirühmadega.

Programm avalikustatakse Siseministeeriumi kodulehel.

Ülevaade valitsemisaladest ja huvirühmadest, kes on programmi koostamisse ja rakendamisse kaasatud

Et luua siseturvalisuse valdkonnast terviklik arusaamine ja tõhustada koostööd, kajastatakse programmis olulisimate arendusülesannete juures nii nende asutuste vastutus, kes planeerivad nende pakutavate teenuste raha selles programmis, ent informatsiooniks ka nende asutuste vastutus, kes oma teenuste raha siin programmis ei planeeri, kuid kelle panuseta jääks programmis nimetatud eesmärk saavutamata. (Muul juhul eesmärkide saavutamisele positiivse mõjuga asutuste tegevusi dokumendis ei dubleerita). Laiemate tegevuste väljatoomine, mida ministeeriumid oma haldusalas ellu viivad, võimaldab luua valdkonnast terviklikumat arusaamist ja tõhustab koostööd.

Programmi uuendamiseks kasutatakse olemasolevaid kaasamise formaate ning tehakse koostööd teiste valitsemisalade asutustega ja teiste partneritega, aidates kaasa programmi eesmärkide saavutamisele. mis on välja toodud programmi üldinfo osas. Programmi tegevuste rakendamisse kaasatakse valitsemisalade asutusi ja teisi partnereid arendusülesannete elluviimise kaudu. Programmi on lisatud viited teiste valitsemisalade arengudokumentidele.

Ülevaade programmi seostest teiste arengudokumentidega⁵⁰

SISETURVALISUSE ARENGUKAVA 2020–2030 JA PROGRAMM KINDEL SISEJULGEOLEK

<p>Eesti 2035</p> <p>üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks</p> <p>täpsustab seatud sihte, valdkondade panust turvalisuse loomisel</p>	<p>Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“</p> <p>üldised suunad säästvaks arenguks, heaolu kasv, ühiskonna sidusus</p> <p>aitab kaasa jätkusuutliku arengu eeldustele sh ühiskonna sidususele</p>	<p>Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030</p> <p>suunad kuritegevusevastase võitluse osas</p> <p>arvestab läbivalt põhialustega</p>	<p>Kiirgusohutuse riiklik arengukava 2018–2027</p> <p>valmisolek kiirgushädaolukordadeks</p> <p>olulised tegevussuunad kriisideks valmisolekuks</p>
<p>Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030</p> <p>vigastussurmade, õnnetuste ja alkoholi tarbimise vähendamine, vaimne tervis</p> <p>riskeeriva käitumise vähendamine</p>	<p>Heaolu arengukava 2023–2030</p> <p>sotsiaalne turvalisus, rändepoliitika eesmärkidele tugi</p> <p>elukvaliteedi parandamine, turvatunne</p>	<p>Liiklusohutusprogramm 2016–2025</p> <p>Liiklussurmade sh elu, tervise ja varakahjude vähendamine</p> <p>ei dubleeri, aga arvestab ja aitab kaasa sh hoiakute, keskkonna, järelevalve kaudu</p>	<p>Sidusa Eesti arengukava 2021–2030</p> <p>ühiskonna sidusus, jagatud riigiidentiteet, kohanemise toetamine, kodanike algatav hoiak, kodaniku-ühiskonna võimestamine</p> <p>üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks</p>
<p>Riigikaitse arengukava 2022–2031</p> <p>sisejulgeoleku tagamine, asutuste valmisolek kriisi või rünnaku ajal, Eesti iseseisvuse, suveräänsuse ja põhiseadusliku korra kaitse</p> <p>eeldused tipuvõimetele, täpsustab tavaolukorras ja mitteriigikaitsete kriiside jaoks vajalikku</p>	<p>Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035</p> <p>toetab inimeste heaolu ja turvalisust üldoskuste arendamise, ühise kultuuri- ja väärtusruumi kaudu; turvaline õppekeskkond</p> <p>üldised suunad ohutu käitumise edendamiseks</p>	<p>Noortevaldkonna arengukava 2021–2035</p> <p>noorte aktiivsus, üksijäämise ja eemaldumise ennetus sh toetav turvavõrgustik</p> <p>üldised suunad sh noorte sotsiaalsete oskuste ja riskikäitumise vähendamiseks</p>	<p>Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava 2030</p> <p>toiduohutus ja sellega seotud tööohutus; maa- ja rannakogukondade elujõulisus</p> <p>julgeolek ja turvaline elukeskkond on eeldus põllumajanduse arengukava eesmärkidele</p>
<p>Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035</p> <p>turvaline transpordi taristu, riskeeriva käitumise vähendamine, Schengeni piiriturvalisuse nõuetega arvestamine rahvusvahelise kauba- ja reisijateveo osas</p> <p>üldised suunad, eeldused julgeoleku ja turvalisuse tagamiseks</p>	<p>Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030</p> <p>üldised suunad kliimamuutuste mõjuga kohanemiseks, Eesti haavatavuse vähendamiseks, eeldused keskkonnakahju ja inim-kannatuste vähendamiseks</p> <p>pääste- ja kriisireguleerimis ja hädaolukordadeks valmisoleku edendamine, äärmuslike ilmastikuolude riskide maandamine</p>	<p>Välispoliitika arengukava 2030</p> <p>julgeolekut toetava rahvusvahelise keskkonna kujundamine, rahvusvaheliste suhete edendamine, reisimise riskikommunikatsioon, rahvastiku-halduse toetamine Eesti maine kujundamise kaudu</p> <p>arvestab tegevussuundadega, mõjutab eri poliitika kujundamisega Eesti rahvusvahelist mainet</p>	<p>Eesti digiühiskond 2030</p> <p>sihid küberjulgeoleku- ja turvalisuse osas, ennetus ja teavitus</p> <p>küberkuritegevuse vastane võitlus, üldised eeldused inimeste ennetavaks hoiakuks, piiriüleste e-teenuste ja digitaalsete dokumentide edendamine</p>

⁵⁰ - tähistab teise arengudokumendi mõju siseturvalisuse valdkonnale.

 - tähistab siseturvalisuse mõju teise arengudokumendi sihtidele.

LISA 1

Programmi teenuste kirjeldus

Programm: „Kindel sisejulgeolek 2025–2028“

Programmi tegevus 1. Põhiseadusliku korra tagamine

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Sisejulgeolekupoliitika kujundamine <i>(vastutaja Siseministeerium)</i>	Majandusjulgeolekut puudutavad riskid on erinevate sihtrühmade seas rohkem teadvustatud ning loodud on paremad eeldused vastavate riskide maandamiseks. Paranenud on esmatasandi, sh õiguskaitse ametnike ja laiema avalikkuse ohuteadlikkus, teadmised radikaliseerumise põhjustest ja tundemärkidest ning suurenenud on oskused riske maandada. Arendatud on riigiülest suutlikkust terrorismiga seotud riskide tuvastamiseks, ohtude ennetamiseks ja tõkestamiseks ja nende tagajärgede minimeerimiseks.	Sisejulgeoleku valdkonnas poliitika väljatöötamine.
Põhiseadusliku korra tagamine <i>(vastutaja Kaitsepolitsei amet)</i>	Loodud on paremad eeldused majandusjulgeolekut puudutavate riskide maandamiseks. Paranenud on ohuteadlikkus, teadmised radikaliseerumise põhjustest ja tundemärkidest ning suurenenud on oskused riske maandada. Arendatud on riigiülest suutlikkust terrorismiga seotud riskide tuvastamiseks, ohtude ennetamiseks ja tõkestamiseks ja nende tagajärgede minimeerimiseks.	
Keemia- ja kiirgusohu kõrvaldamise teenus <i>(vastutaja Päästeamet)</i>	CBRN oht on avastatud, levik tõkestatud ja kõrvaldatud, inimesed ja keskkond päästetud	Riikliku tähtsusega üritustel tehakse CBRN ründaohu seiret. Seire käigus kontrollitakse objekti visuaalselt ja mõõtevahenditega.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
		<p>Keemiliste mürkidega ründe reageerimisel otsitakse kannatanuid ja päästetakse inimesi, tõkestatakse mürgi levikut. Sündmusel tehakse mõõtmis- ja proovivõtmistõid mürgise aine tuvastamiseks ja levikuala määramiseks. Määratakse erinevad ohutsoonid. Tehakse saasteärastust ja kontrollitakse selle kvaliteeti.</p> <p>Keemilise lahingumoonu leiu korral töötavad pommigrupid koos CBRN spetsialistidega. Töö käigus identifitseeritakse ja hinnatakse lahingumoonu seisukorda ning valitakse hävitus- või neutraliseerimismeetod. Tööstusmürkidega seotud õnnetuste korral tehakse mõõtmis- ja proovivõtmistõid mürgise aine tuvastamiseks ja saastunud ala määramiseks. Toetatakse erialase teabega päästetööde juhti.</p> <p>Bioohu kahtlusega eseme leiu korral kontrollitakse ohu olemust kiirtestiga. Bioohu korral ese desinfitseeritakse või hävitatakse. Desinfitseeritakse sündmuskoht ja sündmusel kaitseriietuses osalenud päästjad. Eriolukorras luuakse ohualalt väljumise kohta desinfitseerimispunkt. Radioloogilisele õnnetusele sekkumisel selgitatakse välja radionukliid. Märgistatakse suurenenud kiiritusega ala ning piiratakse sellele juurdepääs. Sündmusel tehakse kiirgusseiret ja vajadusel saasteärastust. Kiirgusallikas isoleeritakse ja antakse üle AS A.L.A.R.A. –le. Sekkumisel tehakse koostööd Keskkonnaameti kiirgusosakonnaga. Tuumaõnnetuse korral mõõdetakse saastatud pinna eriaktiivsust ja selgitatakse välja saastatud alad. Kontrollitakse inimeste ja sõidukite saastatust, vajadusel tehakse desaktiveerimistõid. Tugevalt saastatud sõidukid isoleeritakse keelualal. Kiirgusallika leiu korral tuvastatakse tuumamaterjal</p>
Objektide valvamise teenus <i>(vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)</i>	PPA on kriisis toimepidev. PPA seirab püsivalt hädaolukorda põhjustada võivaid ohte.	Teenusega tagatakse valvatavate objektide turvalisus.

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Isikukaitse teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	PPA poolt on tagatud kaitstava isiku staatuses olevate isikute turvalisus.	Teenusega tagatakse Vabariigi Presidendi ja tema perekonna, samuti seaduses sätestatud juhul ametist lahkunud presidendi, peaministri, välisriigi riigipeade/valitsusjuhtide, välisministrite ning siseministri poolt määratud isikute kaitsmine.

Programmi tegevus 2. Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase poliitika kujundamine (vastutaja Siseministeerium)	Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse valdkonna poliitika väljatöötamine	Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse valdkonnas poliitika väljatöötamine.
Kriminaalpoliitika kujundamine (vastutaja Siseministeerium)	Kriminaalpoliitika väljatöötamine ning ministeeriumi valitsemisala asutuste kriminaalvaldkonna tegevuse koordineerimine	Kriminaalpoliitika väljatöötamine ning ministeeriumi valitsemisala asutuste kriminaalvaldkonna tegevuse koordineerimine.
Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse (2014-2020 ISF-P) ning korraldusasutuse (2021-2027) ülesannete täitmine (vastutaja Siseministeerium)	Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse (VA) ülesanne on Sisejulgeolekufondist (SJF) rahastatavate riiklike programmide koostamine, toetusmeetmete haldamise korraldamine ning järelevalve teostamine välisvahendite kasutamise ja nende tulemuste saavutamise üle.	Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse ning korraldusasutuse ülesanne on Eestile fondist eraldatud toetuste planeerimine, rahastatavate toetusmeetmete väljatöötamise ja rakendamise korraldamine ning seire ja järelevalve teostamine välistoetuse kasutamise ja tulemuste saavutamise üle, samuti Eesti seisukohtade ettevalmistamine ja esindamine välistoetuste andmist reguleeriva poliitika kujundamisel ja õigusaktide eelnõude üle peetavatel läbirääkimistel.
Raskete peitkuritegevuse avastamise teenus (vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)	Raske peitkuritegevuse mõju ja kokkupuude inimestega on madal	Teenusega tagatakse ühiskonnale enim kahju põhjustava organiseerunud ja raske peitkuritegevuse (sh majandus-, korrupsiooni-, küber- ja inimkaubanduse kuriteod, ning isikuvastased kuriteod) ennetamine ja reageerimine, süütegudega tekitatud kahju vähendamine ning õigusrikkujatega tegelemine.
Tunnistajakaitse ja varitegevuse teenus	Raske peitkuritegevuse mõju ja kokkupuude inimestega on madal	Teenusega tagatakse tunnistajakaitse abinõude kohaldamine kriminaalmenetluses või välisriigi pädeva asutuse või

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
<i>(vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)</i>		rahvusvahelise organisatsiooni taotlusel vastavalt sõlmitud välislepingutele ning jälitustegevuse teenuse toetamiseks legendeeritud infrastruktuur ja kattedokumendid.

Programmi tegevus 3. Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Elanikkonnakaitse poliitika kujundamine <i>(vastutaja Siseministeerium)</i>	Eesti on valmis toime tulema erinevate kriisidega. Elutähtsate teenuste toimimine on tagatud igal ajal. Loodud on senisest paremad eeldused, et kriisidest põhjustatud kahjud oleksid riigile ja elanikele võimalikult väikesed.	Elanikkonnakaitsepoliitika väljatöötamine ja asutuste tegevuse koordineerimine elanikkonnakaitse eesmärkide seadmisel. Elanikkonnakaitse kriisiajal tähendab riigi ja ühiskonna valmisolekut ohuteavituseks, päästetöödeks, evakuatsiooniks, varjumiseks, esmaabiks ja katastroofimeditsiiniks, vältimatuks sotsiaalabiks, psühhosotsiaalseks kriisiabiks ning muuks elanikele hädavajalikuks abiks.
Elanikkonna hädaolukorras valmisoleku teenus <i>(vastutaja Päästeamet)</i>	Elanikkond on riskiteadlik, võimeline hädaolukordades iseseisvalt hakkama saama (Civil Resilience) ning oskab hädaolukorras üksteist aidata	Eesti päästevaldkonna ajaloo tutvustamine läbi muuseumi püsiekspositsiooni, hooajaliste näituste ja väljapanekute erinevatel üritustel. Teenuse raames luuakse interaktiivseid lahendusi eesmärgiga tõsta küllastajate tuleohutusala teadlikkust ja anda ohutusala seadmeid käitumisõhust ja pakkuda võimalust kogemuse kaudu tutvuda päästetööga läbi ajaloo kuni tänapäevani.
Hädaolukorra riskihalduse teenus <i>(vastutaja Päästeamet)</i>	Pääste hinnatavate hädaolukordade ohud ja riskid on tuvastatud ja hinnatud ning ennetus- ja leevendusmeetmed võimaldavad parimal viisil riske hallata	Tagatakse Päästeameti vastutusala olevate hädaolukorra riskianalüüside ajakohastamine ja nendest toodud ohtude ning riskide ümberhindamine. Tagatakse hädaolukorra riskianalüüsides tulenevate ennetus- ja leevendusmeetmete kohandamine muutuvatele ohtudele ja riskidele vastavaks.
Kriisijuhtimise teenus <i>(vastutaja Päästeamet)</i>	Päästeametil on valmisolek (24/7) ja võimekus regionaalsel ja riiklikul tasandil juhtida ja korraldada kriisiolukordade lahendamist ning toetada partnereid kriiside lahendamisel	Kriisijuhtimise teenus jaguneb kaheks tegevusvõimeks: Regionaalne kriisijuhtimise teenus - tegevusvõime 3 Teostatakse kriisiolukordade lahendamise juhtimist, korraldamist ja koordinatsiooni regionaalsel

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
		<p>tasandil ning toetatakse partnerid kriiside lahendamisel, kus III juhtimise valmisoleku tasandi juht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - on 24/7 kontaktpunkt- „tegevusvõimele 2“, tegevusvõimele 4, Päästkeskuse direktorile ning partneritele regioonis; - juhib, koordineerib ja korraldab kriisiolukordade lahendamist regionaalsel tasandil: - kutsub kokku ja juhib regionaalset või sündmuskoha staapi; - suunab ümber elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks päästeressurssi regiooni ulatuses; - toetab hädaolukorra lahendamist juhtivat asutust teabevahetuse, olukorrateadlikkuse ja koostöö korraldamisel hädaolukorra ohu korral ja hädaolukorra lahendamisel; - kriiside lahendamisel korraldab kriisikoordinatsiooni riigi ja kohalike omavalitsuste asutuste ja isikutega. - toetab hädaolukordade lahendamisel tegutsevat regionaalset kriisikomisjoni. <p>Juhib ja korraldab päastetöid tegevusvõime 2 puudumise või hõivatuse korral sündmuskoha tasandil.</p> <p>Riiklik kriisijuhtimise teenus - tegevusvõime 4</p> <p>Teostatakse kriisiolukordade lahendamise juhtimist, korraldamist ja koordinatsiooni üleriigilisel tasandil ning toetatakse partnerid kriiside lahendamisel, kus IV- juhtimise valmisoleku tasandi juht:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 24/7 kontaktpunkt- Päästeameti juhtkonnale, „tegevusvõimele 3“ ja partneritele riiklikul tasandil; - juhib, koordineerib ja korraldab kriisiolukordade lahendamist riiklikul tasandil: - kutsub kokku ja juhib üleriigilist staapi; - suunab ümber elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks Päästeameti ressursi kogu riigi ulatuses;

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
		<ul style="list-style-type: none"> - taotleb ametiabi üleriiklikult teistelt ametkondadelt ja koordineerib ametiabi teistele ametkondadele; - koordineerib, nõustab ja toetab regioone kriiside lahendamisel; - taotleb rahvusvahelise abi kaasamist kriisiolukordade lahendamiseks; - kriisiolukorras korraldab elanike kaitse tegevusi ja Päästeameti riigikaitse ülesannete täitmist.
<p>Piiriülese päästetöö ja humanitaarabi teenus <i>(vastutaja Päästeamet)</i></p>	<p>Päästeamet täidab välisabi (elanikkonnakaitse moodulite) andmisel Euroopa elanikkonna kaitse mehhanismi poolt kehtestatud nõudeid. Päästeameti suutlikus piiriülese abi vastuvõtmiseks on tasemel, mis võimaldab välisabistajatele pakkuda parimat teenust osalemaks hädaolukorra lahendamisel vajalikus mahus ja kiirusel.</p>	<p>Tagatakse Eesti Päästemeeskonna (EDRT – Estonian Disaster Relief Team) liikmete teadlikkuse, oskuste ja kogemuste parandamine tasemele, mis on vajalik kvaliteetseks piiriülese päästeabi või ekspertide andmiseks rahvusvaheliste hädaolukordade lahendamiseks. Tagatakse EDRT elanikkonnakaitse moodulitele ja ekspertidele nii siseriiklikele kui ka rahvusvahelistele nõuetele vastav „valmisoleku platvorm“ (regulatiivne raamistik, kaasaegne varustus ja töövahendid) rahvusvaheliste hädaolukordade tulemuslikuks lahendamiseks. Tagatakse Päästeameti piiriülese abi vastuvõtmise ja andmisega seotud lepete ning regulatsioonide loomine, mis võimaldab tõhusaimal viisil kaasuda või olla kaasatud hädaolukordade lahendamisse.</p>
<p>Ulatusliku evakuatsiooni teenus <i>(vastutaja Päästeamet)</i></p>	<p>Tagatakse ulatusliku evakuatsiooniks ettevalmistus, koordineerimine ja läbiviimine koostöös erinevate koostööpartneritega. Tagatakse evakuatsiooni läbiviimiseks vajalikud vahendid ja keskkonnad. Tagatakse ulatusliku evakuatsiooni juhtimine. Tagatakse koolitused, väljaõpe ja õppused kõikidele ulatuslikus evakuatsioonis osalevatele isikutele ning kaasatud asutustele. Kaasajastatakse ja töötatakse välja ulatusliku</p>	<p>Tagatakse ulatusliku evakuatsiooniks ettevalmistus, koordineerimine ja läbiviimine koostöös erinevate koostööpartneritega. Tagatakse evakuatsiooni läbiviimiseks vajalikud vahendid ja keskkonnad. Tagatakse ulatusliku evakuatsiooni juhtimine. Tagatakse koolitused, väljaõpe ja õppused kõikidele ulatuslikus evakuatsioonis osalevatele isikutele ning kaasatud asutustele. Kaasajastatakse ja töötatakse välja ulatusliku evakuatsiooniga seotud regulatsioonid ja juhised. Antakse sisendid õigusaktide täiendamiseks ja väljatöötamiseks.</p>

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
	evakuatsiooniga seotud regulatsioonid ja juhised. Antakse sisendid õigusaktide täiendamiseks ja väljatöötamiseks.	
Kriisikommunikatsiooni teenus (vastutaja Päästeamet)	Teenuse eesmärk on tagada kriisikommunikatsioonialane valmisolek; hädaolukorra lahendamise juhtimisel on tagatud avalikkuse teavitamine; elanikkond on teadlik pääste juhitava hädaolukorra lahendamisest ja tuleb hädaolukorras toime.	Tagatakse Päästeameti ja partnerasutuste teavitusressursi kriisikommunikatsioonialaste pädevuste suurendamine tasemele, mis on vajalik tõhusaks päästesündmuste ja pääste juhivate hädaolukordade avalikkuse teavitamiseks. Tagatakse käitumisjuhiste ja teavituskanalite väljatöötamine ning kriisikommunikatsiooni elluviimine avalikkuse teavitamist vajavate päästesündmuste ja pääste juhivate hädaolukordade korral. Tagatakse teenuse osutamiseks vajalike dokumentide väljatöötamine.
Varjumise teenus (vastutaja Päästeamet)	Korraldatud on võimalused ning ettevalmistus elanikkonna varjumiseks.	Teenuse raames luuakse koostöös riigi- ja erasektoriga võimalusi avalike varjumiskohtade kasutuselevõtuks ja märgistamiseks, töötatakse välja varjumisega seotud juhised ning tagatakse varjumise planeerimine, ettevalmistus ja koordineerimine koostöös erinevate partneritega.
Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise teenus (vastutaja Päästeamet)	Kohalike omavalitsuste kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse alase valmisoleku tõstmiseks on eeldused loodud.	Teenuse raames nõustatakse ja toetatakse kohaliku omavalitsuse üksuseid kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse korraldamisel, teostatakse haldusjärelevalvet kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiülesannete üle ning tagatakse regionaalne kriisikoordinatsioon asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste koostöö korraldamiseks.
Kriisinfo teenus (vastutaja Häirekeskus)	Erakorralise sündmuse korral on avalikkusele jagatud teavet ja käitumisjuhiseid ning ohu korral on elanike kaitseks rakendatud kiiret ohuteavitust.	Häirekeskus on valmis erakorralise sündmuse korral jagama riigiasutuse, KOV tellimusel avalikkusele teavet ja käitumisjuhiseid ning vajadusel jagab infot sündmuses arvatavate kannatanute kohta. Ohu korral on elanike kaitseks rakendatud asukohapõhist kiiret ohuteavitust.

Programmi tegevus 4. Piirihaldus

Teenuse nimetus	Teenuse eesmärk	Teenuse lühikirjeldus
Piirivalvepoliitika kujundamine <i>(vastutaja Siseministeerium)</i>	Piirivalvepoliitika väljatöötamine ja elluviimise korraldamine	Piirivalvepoliitika väljatöötamine ja elluviimise korraldamine.
Sisejulgeolekufondi (2014-2020 ISF-B) vastutava asutuse ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu (2021-2027 BMVI) korraldusasutuse ülesannete täitmine <i>(vastutaja Siseministeerium)</i>	Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse (VA) ülesanne on Sisejulgeolekufondist (SJF) rahastatavate riiklike programmide koostamine, toetusmeetmete haldamise korraldamine ning järelevalve teostamine välisvahendite kasutamise ja nende tulemuste saavutamise üle.	Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu korraldusasutuse ülesanne on Eestile fondidest eraldatud toetuste planeerimine, rahastatavate toetusmeetmete väljatöötamise ja rakendamise korraldamine ning seire ja järelevalve teostamine välisvahendite kasutamise ja tulemuste saavutamise üle, samuti Eesti seisukohtade ettevalmistamine ja esindamine välisvahendite andmist reguleeriva poliitika kujundamisel ja õigusaktide eelnõude üle peetavatel läbirääkimistel.
Piiri valvamise teenus <i>(vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)</i>	EL välispiiril on ebaseaduslik riiki sisenemine tõkestatud	Teenusega tagatakse ebaseadusliku piiriületuse ennetamine, avastamine ja tõkestamine (v.a. piiripunktides).
Piirikontrolli teostamise teenus <i>(vastutaja Politsei- ja Piirivalveamet)</i>	Piiriületus on sujuv ja kiire	Teenusega tagatakse sujuv piiriületus nii siseneval kui väljamineval suunal. Välispiiri ületamisel teostatakse isikute ja sõidukite piiriületuse tingimustelevastavuse kontroll ning piiriületuse lubamisel vormistatakse piiriületus.

LISA 2

Programmi teenuste rahastamiskava

Programm: „Kindel sisejulgeolek 2025–2028“

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2025	2026	2027	2028
Programmi kulud	172 653 369	166 560 526	161 732 887	155 087 735
Meede	172 653 369	166 560 526	161 732 887	155 087 735
Programmi tegevus				
Põhiseadusliku korra tagamine	57 540 946	55 980 596	54 450 251	52 502 282
Isikukaitse teenus	3 853 546	3 633 655	3 585 146	3 350 736
Keemia- ja kiirgusohu kõrvaldamise teenus	785 170	789 620	767 066	763 023
Objektide valvamise teenus	6 539 166	6 305 473	6 280 067	6 029 372
Põhiseadusliku korra tagamine	45 872 565	44 771 211	43 351 513	41 892 019
Sisejulgeolekupoliitika kujundamine	490 498	480 637	466 459	467 133
Programmi tegevus				
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus	42 779 637	42 698 384	42 958 588	42 756 911
Kriminaalpoliitika kujundamine	215 297	210 474	203 538	203 868
Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastase poliitika kujundamine	306 055	399 196	289 333	289 802
Raskete peitkuritegude avastamise teenus	37 410 331	37 539 577	36 812 793	36 601 798
Sisejulgeolekufondi vastutava asutuse (2014-2020 ISF-P) ning korraldusasutuse	2 844 056	2 645 241	3 649 958	3 661 980

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2025	2026	2027	2028
(2021-2027) ülesannete täitmine				
Tunnistajakaitse ja varitegevuse teenus	2 003 898	2 003 897	2 002 966	1 999 464
<u>Programmi tegevus</u>				
Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine	10 742 302	10 974 426	10 934 000	8 560 601
Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku teenus	2 687 036	2 870 824	2 928 950	1 416 823
Elanikkonnakaitse poliitika kujundamine	114 543	111 971	108 273	108 446
Hädaolukorra riskihalduse teenus	743 691	737 668	730 535	732 904
Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisireguleerimise ja elanikkonnakaitse toetamise teenus	2 099 582	2 142 941	2 181 168	1 418 668
Kriisiinfo teenus	462 998	459 906	450 229	463 562
Kriisijuhtimise teenus	1 428 774	1 462 582	1 386 004	1 251 611
Kriisikommunikatsiooni teenus	496 319	492 774	490 165	498 048
Piiriülese päästetöö ja humanitaarabi teenus	1 085 813	1 080 840	1 073 163	1 075 592
Ulatusliku evakuatsiooni teenus	801 620	794 750	786 547	791 202
Varjumise teenus	821 925	820 169	798 968	803 745
<u>Programmi tegevus</u>				
Piirihaldus	61 590 484	56 907 119	53 390 048	51 267 942
Piiri valvamise teenus	42 412 696	36 565 822	33 528 522	31 914 862

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2025	2026	2027	2028
Piirikontrolli teostamise teenus	18 150 045	19 314 319	18 964 703	18 518 362
Piirivalvepoliitika kujundamine	386 408	378 600	367 742	368 044
Sisejulgeolekufondi (2014-2020 ISF-B) vastutava asutuse ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastuse (2021-2027 BMVI) korraldusasutuse ülesannete täitmine	641 335	648 378	529 081	466 674

Lisainformatsioon

www.siseministeerium.ee/stak2030

